

**UJEDINJENE
NACIJE**

Me|unarodni sud za krivi-no gonjenje
lica odgovornih za te{ka kr{enja
me|unarodnog humanitarnog prava
po-injena na teritoriji biv{e Jugoslavije
od 1991. godine

Predmet br.: IT-95-10-T

Datum: 14. decembar 1999.

Original: francuski

PRETRESNO VIJE] E I

U sastavu : Claude Jorda, predsjedavaju}i sudija
sudija Fouad Riad
sudija Almiro Rodrigues

Sekretar: g|a Dorothee de Sampayo Garrido-Nijgh

Odluka od: 14. Decembra 1999.

TU@ILAC

protiv

GORANA JELISI] A

PRESUDA

Tu`ila{tvo:

**g. Geoffrey Nice
g. Vladimir Tochilovsky**

Odbrana:

**g. Veselin Londrovi}
g. Michael Greaves**

I.	UVOD	3
A.	Optu`nica	3
B.	Istorijat postupka.....	4
II.	ISTORIJSKA POZADINA DOGA`AJA.....	7
III.	KRIVI^NA DJELA KOJA JE OPTU@ENI PRIZNAO PRILIKOM IZJAVLJAVANJA O KRIVICI.....	9
A.	Kr{enja ratnih zakona i obi-aja	11
1.	Ubistvo	12
2.	Okrutno postupanje	14
3.	Plja-ka	16
B.	Zlo-ini protiv ~ovje-nosti.....	17
1.	Krivi-na djela u osnovi: ubistvo i druga ne-ovje-na djela.....	17
(a)	ubistvo	17
(b)	druga ne-ovje-na djela.....	17
2.	Napad na civilno stanovni{tvo kao op{ti uslov optu`be	18
(a)	rasprostranjeni ili sistematski napad	18
(b)	protiv civilnog stanovni{tva	19
3.	Napad u kome optu`eni u-estvuje uz punu svijest o zna-aju svojih djela.....	19
C.	Zaklju-ak.....	20
IV.	GENOCID	20
A.	<i>Actus reus</i> krivi-nog dijela: ubistvo pripadnika grupe.....	23
B.	<i>Mens rea</i> krivi-nog djela: namjera da se uni{ti, u cjelini ili djelomi-no, neka nacionalna, etni-ka, rasna ili vjerska grupa.....	24
1.	Djela po-injena protiv `rtava zbog njihove pripadnosti nekoj nacionalnoj, rasnoj ili vjerskoj grupi	24
(a)	Diskriminatorna priroda djela	24
(b)	Grupe za{ti}ene ~lanom 4 Statuta	25
(c)	Dokazi o diskriminatornoj namjeri	27
2.	Namjera da se uni{ti, u cjelini ili djelimi-no, grupa kao takva	28
(a)	Definicija	28
(b)	Potrebni stepen namjere.....	31
(i)	Namjera da se po~ini "sveobuhvatni" genocid.....	32
(ii)	Jelisi}eva namjera da po~ini genocid	35
V.	IZRICANJE KAZNE.....	38
A.	Principi i svrha kazne	39
B.	Zaklju-ci strana	42
C.	Odmjeravanje kazne.....	43
1.	Optu`eni	43
2.	Olak{avaju}e okolnosti	44
3.	Ote`avaju}e okolnosti	45
4.	Ura-unavanje vremena provedenog u pritvoru	46
5.	Kazna	47
VI.	DISPOZITIV	47

I. UVOD

1. Suđenje Goranu Jelisiću pred Pretresnim vijećem I (u daljem tekstu: Pretresno vijeće) Međunarodnog suda za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine (u daljem tekstu: Međunarodni sud) počelo je 30. novembra 1998, a završilo 25. novembra 1999. godine.

2. Nakon nekoliko izmjena optužnice, Gorana Jelisića se teretilo u trideset i dvije (32) različite tačke optužnice¹ za genocid, kršenja ratnih zakona i običaja i zločine protiv čovječnosti.

A. Optužnica

3. Optužnica² tereti Gorana Jelisića za genocid:

U maju 1992, Goran Jelisić, s namjerom da uništi veći ili značajan dio bosanskog muslimanskog naroda kao nacionalne, etničke ili vjerske grupe, sistematski je ubijao muslimanske zatočnike unutar autobusnog preduzeća "Laser", stanice milicije Brčko i u logoru Luka. Predstavljao se kao "srpski Adolf", govorio da je došao u Brčko da ubija Muslimane i često davao na znanje muslimanskim zatočnicima i ostalima koliko je Muslimana ubio. Osim što je ubio brojne zatočnike, čiji identitet nije poznat, Goran Jelisić je lično ubio četve navedene u paragrafima 16-25, 30 i 33. Tim radnjama Goran Jelisić je počinio ili pomogao i na drugi način učestvovao u sljedećem:

Tačka 1: Genocid, zločin prema članu 4(2)(a) Statuta Međunarodnog suda.

Optuženog se takođe konkretno teretilo za ubistvo trinaest (13) osoba³, za nanošenje tjelesnih povreda četiri (4) osobe⁴ i za krađu novca od pritvorenika u logoru Luka – tačka

¹ Druga izmijenjena optužnica protiv Gorana Jelisića i Ranka Ćečića, 19. oktobar 1998, para. 14 i naredni paragrafi. Ranko Ćečić do danas nije uhapšen.

² U ovom slučaju, druga izmijenjena optužnica. Vidi "Istorijat postupka" niže.

³ Tačke od 4 do 23, 32, 33, 38 i 39 (za tačke 14 i 15, vidi fusnotu 7 niže). Sve četve navedene u ovim tačkama su takođe navedene pod tačkom za genocid.

⁴ Tačke 30, 31, 36, 37, 40 i 41.

optu' nice⁵ kvalifikovana kao "plja-ka". Za ova djela protiv optu' enog je pokrenut krivi-ni postupak za kr{enja ratnih zakona i obi-aja i zlo-ine protiv -ovje-nosti.

B. Istorijat postupka

4. Prvobitnu optu`nicu, podignutu protiv optu`enog 30. juna 1995, potvrdio je sudija Lal Chand Vohrah 21. jula 1995. godine. Gorana Jelisi}a se teretilo za genocid (-lan 4(2) Statuta), te{ke povrede @enevskih konvencija iz 1949. godine (-lan 2(a) Statuta), kr{enja ratnih zakona i obi-aja (-lan 3 Statuta) i zlo-ine protiv -ovje-nosti (-lan 5(a) Statuta).

5. Goran Jelisi} je uhap{en 22. januara 1998. na osnovu naloga za hap{enje koji je izdao Me|unarodni sud te odmah preba-en u Pritvorsku jedinicu Suda u Hagu. Tog istog dana, predsjednica Me|unarodnog suda, sudija Gabrielle Kirk McDonald, dodijelila je ovaj predmet Pretresnom vije}u I, u sastavu: sudija Claude Jorda, sudija Fouad Riad i sudija Almiro Rodrigues.

6. U skladu sa pravilom 62 Pravilnika o postupku i dokazima Me|unarodnog suda (u daljem tekstu: Pravilnik), prvo pojavljivanje optu`enog pred Pretresnim vije}em odr`ano je 26. januara 1998. godine. Optu`eni se tom prilikom, po svim ta-kama optu`nice, izjasnio da nije kriv.

7. Dana 11. marta 1998, Pretresno vije}e je izdalo povjerljiv nalog da se optu`eni podvrgne psihijatrijskom pregledu. U izvje{taju vje{taka od 6. aprila 1998. navedeno je da optu`eni mo`e da razumije prirodu optu`bi koje mu se stavljaju na teret i da u potpunosti prati postupak. Stoga je progla{en sposobnim za su|enje.

8. Prema izmijenjenoj optu`nici od 13. maja 1998, Goran Jelisi} se teretio za genocid prema -lanu 4(2) Statuta, vi{estruka kr{enja ratnih zakona i obi-aja prema -lanu 3 Statuta i zlo-ine protiv -ovje-nosti prema -lanu 5(a) Statuta. Tu`ilac je 19. oktobra 1998. ponovo izmijenio optu`nicu u skladu sa namjerom Gorana Jelisi}a da se izjasni krivim po 31 ta-ki optu`nice.

⁵ Ta-ka 44.

9. Dana 19. avgusta 1998, na zahtjev branioca optu`enog, gosp. Londrovi}a, koji je i sam postavljen za branioca od strane Sekretarijata, Sekretarijat Me|unarodnog suda je imenovao gosp. Nikolu P. Kosticha za ko-branioca⁶.

10. Nakon me|usobnih razgovora i pretpretresnih priprema koje je organizovao sudija Foaud Riad po ovla{ }enjima Pretresnog vije}a, strane su 9. septembra 1998. potpisale "Sporazum o -injeni-nim osnovama za potvrdno izja{njavaње o krivici Gorana Jelisi}a". Sudija Lal Chand Vohrah je 19. oktobra 1998. potvrdio drugu izmijenjenu optu`nicu koja se oslanjala na ovaj Sporazum o -injeni-nim osnovama.

11. Dana 29. oktobra 1998. Goran Jelisi} je potvrdio da se izja{njava da nije kriv za genocid, ali se izjasnio krivim za ratne zlo-ine i zlo-ine protiv -ovje-nosti kako je navedeno u Sporazumu o -injeni-nim osnovama od 9. septembra 1998⁷. Pretresno vije}e je izjavilo da je potvrdna izjava o krivici informirana te da nije dvosmislena. Tako|e je navelo da izme|u zastupnika optu`be i zastupnika odbrane nije bilo neslaganja ni oko jedne -injenice u vezi sa potvrdnom izjavom o krivici.

12. U dopisu od 24. novembra 1998, odbrana je nazna-ila da namjerava da se pozove na poseban vid odbrane alibijem u skladu sa pravilom 67(A)(ii)(a)(b) Pravilnika za djela koja je optu`eni navodno po-inio nakon 19. maja 1992. godine. U dopisu je navedeno da je Goran Jelisi} navodno pobjegao iz Br-kog 19. maja 1992. te da stoga nije mogao po-initi djela koja mu se u optu`nici pripisuju nakon tog datuma. Odbrana je tako|e namjeravala da se pozove na dva posebna osnova odbrane, odnosno na ozbiljno smanjenu ura-unljivost optu`enog u vrijeme kada su po-injena djela koja se navode u optu`nici i na

⁶ Ovo imenovanje sprovedeno je u skladu sa pravilima koja predvi|aju da optu`eni mo`e zatra`iti da mu se dodijeli ko-branilac {ezdeset (60) dana prije datuma po-etka su|enja.

⁷ Formulacija ta-aka 14 i 15 je pone{to dvosmislena. Mada se u naslovu paragrafa 21 optu`nice navode ubistva dvije osobe, Seada]erimagi}a i Jasminka ^umurovi}a, u tekstu se samo pominje incident kada je "Goran Jelisi} pucao i ubio Jasminka ^umurovi}a". Me|utim, u Sporazumu o -injeni-nim osnovama koji su sastavili Tu`ila{tvo i odbrana, pominje se samo J. ^umurovi}, a u izjavama prilo`enim ovom Sporazumu ("^injeni-na osnova optu`bi po kojima Goran Jelisi} namjerava da se izjasni krivim", u daljem tekstu "-injeni-na osnova"), aneks II, (povjerljiva) izjava od 29. juna 1998, str. 20-21), Goran Jelisi} nije priznao da je ubio Seada ^erimagi}a. S obzirom na ove okolnosti, Pretresno vije}e smatra da se optu`nica i potvrdna izjava o krivici odnose samo na ubistvo Jasminka ^umurovi}a.

-injenicu da je optu`eni navodno postupao po nare|enjima nadre|enih i pod hijerarhijskim prinudom.

13. Su|enje optu`enom po~elo je 30. novembra a prekinuto 2. decembra 1998, nakon ~ega, me|utim, nije moglo da se ubrzo nastavi zbog nemogu}nosti sudije Fouada Riada da u~estvuje u postupku iz zdravstvenih razloga, odbijanja Gorana Jelisi}a da mu se na|e zamjena, te neraspolo`ivosti sudije Claude Jorde i sudije Almira Rodriguesa koji su bili zauzeti jednim drugim su|enjem koje je bilo po~elo prije su|enja Goranu Jelisi}u. Dana 18. decembra 1998, Pretresno vije}e je izdalo nalog o za{titnim mjerama za odre|ene svjedoke, nalo`iv{i da se njihova imena i ostali identifikacioni podaci ne objelodanjuju na otvorenim raspravama.

14. S obzirom na odgodu su|enja, Pretresno vije}e je razmatralo mogu}nost da donese odluku u vezi sa ta-kama za koje se optu`eni izjasnio krivim, uklju~uju}i i eventualnu odgovaraju}u kaznu, a da su|enje za genocid odlo`i za kasnije. Na statusnoj konferenciji o tom pitanju, odr`anoj 18. marta 1999, odbrana se izjasnila u prilog jedinstvene kazne, navode}i blisku vezu izme|u ta-aka optu`nice po kojima se Goran Jelisi} izjasnio krivim i ta-ke za genocid po kojoj se izjasnio da nije kriv. Postupak se kona~no ponovo nastavio 30. avgusta 1999. Dana 22. septembra 1999, tu`ilac je izjavio da je zavr{io sa izvo|enjem svojih dokaza.

15. Saslu{av{i argumente Tu`ila{tva, sudije Pretresnog vije}a su razmotrile dokaze koje je izvelo Tu`ila{tvo. Prilikom vije}anja, zaklju~ili su da se optu`enog, i bez potrebe da se saslu{aju argumenti odbrane, ne mo`e proglasiti krivim za zlo~in genocida.

16. S obzirom na te okolnosti, dana 12. oktobra 1999. Pretresno vije}e je u skladu sa pravilom 98 *ter* obavijestilo strane da }e svoju odluku donijeti 19. oktobra 1999. Dana 15. oktobra 1999, tu`ilac je podnio zahtjev da Pretresno vije}e odlo`i dono{enje odluke dok se Tu`ila{tvo ne pru`i mogu}nost da iznese svoje argumente, navode}i *inter alia* da dejstvo pravila 98 *ter* ne mo`e li{iti Tu`ila{tvo prava da iznese zavr{ne argumente o pravu i ~injenicama. Na raspravi od 19. oktobra 1999, zaklju~iv{i da postoji neraskidiva veza izme|u pomenutog zahtjeva tu`ioca i odluke o meritumu, Pretresno vije}e je

odlu-ilo da postoji osnova da se interlokutorni zahtjev pridoda meritumu. Pretresno vijeće je zatim proglasilo Gorana Jelisića krivim za ratne zlo-ine i zlo-ine protiv -ovje-nosti, ali je donijelo osloba|aju}u presudu po optu`bi za genocid u skladu sa pravilom 98 *bis* Pravilnika.⁸

17. Na kraju, Pretresno vijeće je saslu{alo svjedoke i argumente strana u vezi sa odmjeravanjem kazne. Pretres je zavr{en 25. novembra 1999. godine u skladu sa pravilom 81 Pravilnika.

II. ISTORIJSKA POZADINA DOGA\AJA⁹

18. Ovo su|enje bavi se doga|ajima koji su se odigrali maja mjeseca 1992. godine u op{tini Br-ko; Br-ko je ove}e mjesto u posavinskom koridoru, smje{teno u krajnjem sjeveroisto-nom dijelu Bosne i Hercegovine, na granici sa Hrvatskom.

19. Dana 30. aprila 1992, dvije eksplozije uni{tile su dva mosta na rijeci Savi u Br-kom¹⁰. Pretresno vijeće je ~ulo svjedo-enje da su srpski politi-ki zvani-nici u Br-kom prethodno zahtijevali podjelu grada na tri sektora, od kojih bi jedan bio isklju-ivo srpski¹¹. Mo`e se smatrati da su te eksplozije obilje` ile po-etak neprijateljstava od strane srpskih snaga¹². Dana 1. maja 1992. Muslimanima i Hrvatima je preko radija nare|eno da predaju svoje oru`je¹³. Od 1. maja 1992. srpske snage, sastavljene od vojnika i pripadnika paravojnih i policijskih snaga, razmje{taju se po gradu¹⁴.

⁸ Pravilo 98 *bis* obavezuje Pretresno vijeće da donese osloba|aju}u presudu u slu-aju da su dokazi koje je izvelo Tu`ila{tvo nedovoljni za osu|uju}u presudu.

⁹ ^injenice koje se ovdje navode temelje se na izjavama svjedoka i opisima sadr`anim u ~injeni-noj osnovi sa kojom se odbrana slo`ila [nezvani-ni francuski transkript (u daljem tekstu: NFT), str. 183].

¹⁰ ^injeni-na osnova: svjedok F, str. 3; svjedok O, str. 2; svjedok W, str. 2.

¹¹ Svjedok F, ~injeni-na osnova, str. 2.

¹² Svjedok W, ~injeni-na osnova, str. 2.

¹³ Svjedok O, ~injeni-na osnova, str. 2.

¹⁴ Svjedok P, ~injeni-na osnova, str. 2.

20. Nekoliko iskaza iznesenih u -injeni-noj osnovi ukazuju na u-e{e srpskih vojnih, paravojnih i policijskih snaga -iji pripadnici nisu bili s op{tine Br~ko¹⁵. Jedan svjedok je izjavio da je vidio Arkanove ljude kako hodaju uokolo po gradu nose}i pumpe koje su slu`ile za paljenje ku}a¹⁶. Prisustvo Arkanovih Tigrova potvrdilo je nekoliko svjedoka koji su se pojavili pred Pretresnim vije}em¹⁷.

21. Doga|aji koji su opisani u -injeni-noj osnovi veoma jasno pokazuju da je srpska ofanziva bila usmjerena na ne srpsko stanovni{tvo Br~kog. U iskazima se tako|e opisuje organizovana evakuacija stanovnika Br~kog, iz jedne gradske -etvrti za drugom, u sabirne centre¹⁸ gdje su Srbi razdvajani od Muslimana i Hrvata. Prema rije~ima svjedoka¹⁹, mu{karci srpske nacionalnosti su odmah regrutovani u srpske snage, dok su `ene, djeca i mu{karci stariji od {ezdeset godina autobusom evakuisani u susjedna podru~ja²⁰. Mu{karci iz redova Muslimana i Hrvata, stari izme|u {esnaest i otprilike {ezdeset godina, zadr`ani su u zato-eni{tvu u sabirnim centrima. Mnogi od njih, gotovo svi Muslimani, su zatim preba-eni autobusima ili kamionima u logor Luka, biv{i lu-ki objekat. Sa lijeve strane uskog puta koji presijeca logor nalazio se niz skladi{ta. Zato-enici su bili zatvoreni u dva prva skladi{ta preko puta upravnih zgrada, smje{tenih sa desne strane puta. Islje|ivanja su vr{ena u prvoj od tih zgrada.

22. Zato-enici logora Luka, kao i dio onih koji su po pu{tanju ponovo uhap{eni, internirani su u julu 1992. godine u zato-eni-ki logor Batkovi} ²¹. Ve}ina tih zato-enika je nakon oktobra 1992. razmijenjena²²

23. U optu`nici se navodi da je "Ggoran Jelisi}?...g do{ao oko 1. maja 1992. u Br~ko iz Bijeljine". Prilikom izja{njavaanja o krivici 29. oktobra 1998. godine²³, Goran Jelisi} je

¹⁵ Elementi izneseni u -injeni-noj osnovi ukazuju da su neki svjedoci izjavili da su ti vojnici bili iz Srbije. Svjedoci na su|enju su -esto govorili da su pripadnici srpskih snaga uklju-enih u sukob bili iz Bijeljine.

¹⁶ Svjedok BB, -injeni-na osnova, str. 2.

¹⁷ ^injeni-na osnova: svjedok C, str. 2; svjedok P, str. 3; svjedok V, str. 2; svjedok M, str. 2; svjedok J, str. 2; svjedok I, str. 3.

¹⁸ Navedeni su glavni sabirni centri: d`amija u Br~kom, kasarna JNA, Autobusko preduze}e Laser i policijska stanica Br~ko (SUP).

¹⁹ ^injeni-na osnova, svjedok W, str. 2; svjedok Q, str. 3.

²⁰ ^injeni-na osnova, svjedok E, str. 3; svjedok N, str. 4.

²¹ ^injeni-na osnova, svjedok V, str. 7-8; svjedok B, str. 6; svjedok P, str. 6.

²² ^injeni-na osnova, svjedok C, str. 9; svjedok J, str. 13; svjedok K, str. 13; svjedok N, str. 10.

priznao krivicu za trinaest ubistava, nano{enje tjelesnih povreda ~etiri osobe i kra|u novca od zato-enika u logoru Luka.

III. KRIVI^NA DJELA KOJA JE OPTU@ENI PRIZNAO PRILIKOM IZJA[NJAVANJA O KRIVICI

24. Goran Jelisi} se izjasnio da je kriv za kr{enja ratnih zakona i obi-aja ({esnaest ta-aka)²⁴ i zlo-ine protiv ~ovje-nosti (petnaest ta-aka)²⁵.

25. Potvrдно izja{njanje o krivici samo po sebi nije dovoljna osnova da se optu`ena osoba proglasi krivom. Iako je Pretresno vije}e uzelo na znanje da su strane uspjele da se dogovore oko krivi-nog djela koje se stavlja na teret, ipak je potrebno da sudije u elementima predmeta prona|u ne{to na osnovu ~ega }e i pravno i ~injeni-no temeljiti svoju presudu da je optu`eni zaista kriv za zlo-in.

26. U skladu sa pravilom 62 *bis* Pravilnika, sudije moraju provjeriti:

- (i) da je potvrđna izjava o krivici data dobrovoljno;
- (ii) da je potvrđna izjava o krivici informirana;
- (iii) da potvrđna izjava o krivici nije dvosmisljena; i
- (iv) da postoje dovoljne ~injeni-ne osnove za postojanje krivi-nog djela i sudjelovanje optu`enog u istom, bilo na osnovu nezavisnih indicija ili toga {to ne postoji nikakvo neslaganje izme|u strana u pogledu predmetnih ~injenica.

27. U vezi sa tim, Pretresno vije}e podsje}a da je 11. marta 1998. nalo`ilo ekspertizu vje{taka ~iji su rezultati²⁶ pokazali da je Goran Jelisi} sposoban da razumije prirodu optu`bi koje mu se stavljaju na teret i da u poptunosti prati postupak. Sem toga, optu`eni

²³ U vezi sa pravnom valjano{u}u izjave o krivici, vidi odjeljak III ni`e.

²⁴ Dvanaest od tih ta-aka ga tereti za ubistvo (ta-ke 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 32 i 38), tri za okrutno postupanje (ta-ke 30, 36 i 40) i jedna za plja-ku (ta-ka 44).

²⁵ Dvanaest od tih ta-aka ga tereti za ubistvo kao zlo-in protiv ~ovje-nosti (ta-ke 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 33 i 39) i tri za ne-ovje-na djela (ta-ke 31, 37 i 41).

²⁶ Izvje{taji o psihijatrijskoj ekspertizi dr. Nikole Kmeti}a, od 1. aprila 1998, i dr. Elsmána, od 15. aprila 1998; izvje{taj o psiholo{koj ekspertizi dr. Herfsta od 16. aprila 1998; izvje{taj stru-njaka za sudsku medicinu od 25. novembra 1998. koji su predo-ili psihijatrijski vje{taci N. Duits i C. M. van der Veen.

se potvrdno izjasnio o krivici tek nakoh dugih diskusija izme|u strana, bilo direktnih ili tokom rasprava. Memorandum o razumijevanju koji je uslijedio o-ito predstavlja rezultat tih diskusija u pogledu prirode i obima krivi-nih djela koja je optu`eni po-inio.

28. Pretresno vije}e tako|e mora provjeriti da li su elementi iz potvrdne izjave o krivici dovoljni za utvr|ivanje priznatih krivi-na djela.

29. Prvo, prikladno je napomenuti da je postojanje oru`anog sukoba jedan od uslova za primjenu kako -lana 3 tako i -lana 5 Statuta²⁷. Pretresno vije}e ovdje preuzima definiciju oru`anog sukoba @albenog vije}a u predmetu *Tadi}* prema kojoj:

oru`ani sukob postoji svuda gdje se pribeglo oru`anoj sili izme|u dr`ava ili produ`enom oru`anom nasilju izme|u vlasti i organizovanih naoru`anih grupa, ili pak izme|u takvih grupa unutar jedne dr`ave²⁸.

30. Odbrana se slo`ila da je op{tina Br~ko bila popri{te oru`anog sukoba u vrijeme kada su po-injena krivi-na djela²⁹ i nema nikakve sumnje da su krivi-na djela bila povezana sa tim sukobom. Pretresno vije}e tako|e prime}uje da -injenice prihva}ene u prilogpotvrdnom izja{njavanju o krivici³⁰, onako kako su ovdje opisane u odjeljku o istorijskoj pozadini doga|aja, ne ostavljaju mjesta sumnji u pogledu postojanja oru`anog sukoba u to vrijeme na tom podru-ju.

31. U nastavku se opisuju pravni elementi ratnih zlo-ina i zlo-ina protiv -ovje-nosti u okviru oru`anog sukoba.

²⁷ Me|unarodni sud je u vi}e navrata ukazao da je oru`ani sukob koji se pominje u -lanu 5 Statuta uslov nadle`nosti Suda a ne pravni element zlo-ina protiv -ovje-nosti: presude @albenog vije}a u predmetu *Tu`ilac protiv Du{ka Tadi}a zvanog Dule* (u daljem tekstu: predmet *Tadi}*), IT-94-1-AR72, 2. oktobar 1995. (u daljem tekstu: Odluka @albenog vije}a u predmetu *Tadi}*), paragrafi 140 i 249; i IT-94-1-A, 15. juli 1999. (u daljem tekstu: Presuda @albenog vije}a u predmetu *Tadi}*), para. 251.

²⁸ Vidi Odluka @albenog vije}a u predmetu *Tadi}*, para. 70.

²⁹ Vidi, *inter alia*, "Dodatak Sporazumu o -injenuj osnovi za potvrdno izja{njavanje o krivici Gorana Jelisi}a", povjerljivo, 28. oktobar 1998. (u daljem tekstu: Dodatak), str. 2.

³⁰ ^injenu-na osnova, str. 18-19.

A. Kr{enja ratnih zakona i obi-aja

32. Ta-ke optu`nice koje se temelje na -lanu 3 Statuta terete optu`enog za ubistvo, okrutno postupanje i plja-ku.

33. ^lan 3 Statuta je op{ta, residualna klauzula koja je primjenjiva na sva kr{enja humanitarnog prava koja nisu pokrivena -lanovima 2, 4 i 5 Statuta pod uslovom da su relevantna pravila obi-ajne prirode³¹.

34. Optu`be za ubistvo i okrutno postupanje se baziraju na zajedni-kom -lanu 3 @enevskih konvencija i -ija obi-ajna priroda je u vi{e navrata konstatovana od strane ovog Me|unarodnog suda i Me|unarodnog krivi-nog suda za Ruandu^{32 33}. Kao pravilo me|unarodnog obi-ajnog prava, -lan 3 koji je zajedni-ki za sve @enevske konvencije pokriven je -lanom 3 Statuta, kao {to se navodi u Odluci @albenog vije}a u predmetu *Tadi}*³⁴. Zajedni-ki -lan 3 {titi "o{gso-be koje aktivno ne u-estvuju u neprijateljstvima", uklju-uju}i osobe "onesposobljene za borbu usled bolesti, ranjavanja, zato-enja ili iz bilo kojeg drugog razloga". @rtve ubistva, fizi-kog zlostavljanja i plja-ke, koje su zbog svojeg zato-eni{tva van borbenog stroja o-igledno su za{ti}ene osobe u smislu zajedni-kog -lana 3.

³¹ Odluka @albenog vije}a u predmetu *Tadi}*, para. 91.

³² Me|unarodni sud za krivi-no gonjenje osoba odgovornih za genocid i ostala te{ka kr{enja me|unarodnog humanitarnog prava po-injena na teritoriji Ruande i dr`avljana Ruande odgovornih za genocid i ostala takva kr{enja po-injena na teritoriji susjednih dr`ava izme|u 1. januara i 31. decembra 1994. godine. (u daljem tekstu MKSR ili Me|unarodni sud za Ruandu).

³³ Vidi, *inter alia*, Presudu u predmetu *Tu`ilac protiv Zejnila Delali}a, Zdravka Muci}a zvanog Pavo, Hazima Deli}a i Esada Land`e zvanog Zenga*, IT-96-21-T, 16. novembar 1998. (u daljem tekstu: Presuda u predmetu *^elebi}*), para. 301, ili Presudu u predmetu *Tu`ilac protiv Jean-Paul Akayesu-a*, ICTR-96-4-T, 2. septembar 1998. (u daljem tekstu: Presuda u predmetu *Akayesu*), para 608.

³⁴ Odluka @albenog vije}a u predmetu *Tadi}*, para. 87; u Presudi u predmetu *^elebi}* tako|e se navodi da -lan 3 Statuta obuhvata kr{enja zajedni-kog -lana 3 @enevskih konvencija (para. 298)

1. Ubistvo

35. Ubistvo se definiše kao li{avanje `ivota sa namjerom da se prouzrokuje smrt. Pravni elementi ovog krivi-nog djela, op{te prihva}eni u nacionalnim zakonodavstvima, mogu se okarakterisati na sljede}i na-in:

- `rtva je mrtva
- kao posljedica djela optu`enog
- po-injenog sa namjerom da se prouzrokuje smrt³⁵.

36. Elementi predo-eni u aneksu -injeni-nim osnovama jasno potvr|uju da je optu`eni kriv za ubistvo trinaest osoba navedenih u prilog ta-kama optu`nice.

37. Pet od trinaest ubistava za koja se optu`eni izjasnio krivim po-injena su u policijskoj stanici Br-ko oko 7. maja 1992. godine³⁶ i to uvijek na identi-an na-in koji je sam optu`eni opisao³⁷. Nakon islje|ivanja u policijskoj stanici u Br-kom, `rtve bi bile predate optu`enom koji bi ih odveo u jednu uli-icu u blizini policijske stanice. Optu`eni bi ih pogubio, obi-no sa dva metka u potiljak iz pi{tolja "[korpion" sa prigu{iva-em. Zatim bi do{ao kamion da pokupi tjela. Prema rije-ima optu`enog, ova ubistva su po-injena tokom perioda od dva dana. Goran Jelisi} je priznao da je na ovaj na-in ubio:

- jednog neidentifikovanog mu{karca (ta-ka 4),
- Hasana Ja{arevi}a (ta-ka 6),
- jednog mladi}a iz [interaja (ta-ka 8)
- Ahmeta Hod`i}a ili Had`i}a zvanog Papa (ta-ka 10), vo|u muslimanske politi-ke stranke SDA,
- jednu osobu po imenu Suad (ta-ka 12).

38. Osam od trinaest ubistava za koja se optu`eni izjasnio krivim po-injena su u logoru Luka. I ta su ubistva uvijek po-injena na identi-an na-in. Prvo, `rtve bi unutar

³⁵ Vidi Presudu u predmetu *Akayesu*, para. 589.

³⁶ Ta-ke 4 i 5 (ubistvo nepoznatog mu{karca), 6 i 7 (ubistvo Hasana Ja{arevi}a), 8 i 9 (ubistvo jednog mladi}a iz [interaja), 10 i 11 (ubistvo Ahmeta Hod`i}a ili Had`i}a zvanog Papa), 12 i 13 (ubistvo Suada).

upravne zgrade bile podvrgnute islje|ivanju u kojem je optu`eni ve}im dijelom u-estvovao i tokom kojeg bi `rtve bile te{ko premla}ene, uglavnom pendrecima i palicama. Naoru`an pi{toljem " [korpion" sa prigu{iva-em, optu`eni bi ih natjerao da odu do ugla zgrade gdje bi ih likvidirao sa jednim ili dva metka ispaljenim iz neposredne blizine u potiljak ili le|a. Neke od `rtava su ubijene prije nego {to su stigle do ugla upravne zgrade tako da su ostali zato-enici bili o-evici ubistava. Drugi zato-enici su ubijeni sa jedan ili dva metka ispaljena u stra`nji dio glave dok su kle-ali iznad jednog {ahta u blizini kancelarija gdje su se vr{ila islje|ivanja. Optu`eni bi zatim natjerao neke od zato-enika da odnesu tijelo `rtve iza upravne zgrade gdje su tijela bila nagomilana. Optu`eni je priznao da je na ovaj na-in ubio:

- Jasminka]umurovi}a, zvanog Ja{e (ta-ka 10),
- Husu i Smajila Zahirovi}a (ta-ka 16),
- Nazu Bukvi} (ta-ka 18),
- Muharema Ahmetovi}a, oca Naze Bukvi}, ubijenog dan nakon {to mu je }erka umrla (ta-ka 20),
- Stipu Glavo-evi}a, zvanog Stipo, (ta-ka 22),
- Novaliju (ta-ka 32),
- Adnana Kucalovi}a (ta-ka 38).

39. Naza Bukvi}³⁸ je te{ko premla}ena prije nego {to je pogubljena³⁹. Izgleda da su njeni egzekutori htjeli saznati gdje joj se kriju brat i otac, koji su bili pripadnici policije prije rata. Vezali su je liscama za saobra}ajni znak i nekolicina policajaca ju je duga-kim palicama tukla cijeli dan⁴⁰. Odje}a `rtve je bila poderana i prekrivena krvlju. Te ve-eri, vra}ena je nazad u hangar sva u modricama i stenju}i od bola. Optu`eni se narednog jutra vratio po nju i pogubio je na isti na-in kao i ostale svoje `rtve⁴¹.

³⁷ Izjava optu`enog od 29. juna 1998, aneks II, str. 5-6, str. 15-16, str. 29.

³⁸ Ta-ke 18 i 19.

³⁹ Svjedok P, -injani-na osnova, str.6 .

⁴⁰ Svjedok N, -injani-na osnova, str. 5-6.

⁴¹ Svjedok O, -injani-na osnova, str. 6. Ovaj svjedok navodi da je vidio tijelo Naze Bukvi}, dan nakon {to je umrla, me|u ostalim le{evima (str. 10).

40. Jedan Hrvat po imenu Stipo Glavo-evi} tako je pretrpio te{ke tjelesne povrede prije nego {to je ubijen. Taj -ovjek je u logor Luka stigao kamionom oko 9. maja 1992. Odsjekli su mu desno uho a onda je Goran Jelisi}, u pratnji stra`ara koji je nosio sablju, postavio `rtvu ispred zato-enika pod stra`om u hangaru. Stipo Glavo-evi} je preklinjao da mu neko prekrati muke. Goran Jelisi} je zato-enicima ponudio svoje oru`je kako bi neko dobrovoljno to u-inio. Niko se nije pomjerio. Stra`ar koji je bio u pratnji optu`enog udario je Stipu Glavo-evi}a ivicom sablje. Stipo Glavo-evi} je izveden iz hangara a zatim je optu`eni iza{ao i ubio ga na ve} opisan na-in.

2. Okrutno postupanje

41. Ovo Pretresno vije}e dijeli mi{ljenje Pretresnog vije}a u predmetu ^elebi}i koje je definiralo okrutno postupanje kao "namjernu radnju ili propust (...) koja nanosi te{ku du{evnu ili tjelesnu patnju ili povredu ili predstavlja ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo"⁴².

42. Tjelesne povrede koje su pretrpjeli bra}a Zej}ir i Re{ad Osmi} su fokus ta-ke 30. Ova dva brata su prvo odvedena u policijsku stanicu u Br-kom gdje se pojavio Goran Jelisi} tra`e}i ih. Optu`eni ih je nazivao balijama⁴³, stavio im lisice i udario ih. Zatim ih je natjerao da u|u u prtlja`nik crvene zastave 101. @rtve su tako preba-ene u logor Luka. Goran Jelisi} ih je zatim natjerao da u|u u kancelariju administracije gdje su se nalazili njegova djevojka Monika, koja je sjedila za radnim stolom ispred pisa}e ma{ine, i njen brat Kole. Bra}a Osmi} su tu primorana da stanu le|ima okrenutim prema zidu a Goran Jelisi} ih je po-eo tu}i palicom, uglavnom po glavi, vratu i prsima. Prema rije-ima jednog od bra}e, tako su navodno tu-eni otprilike tridesetak minuta. Zej}ir Osmi} je zatim odveden u hangar. Goran Jelisi} je nastavio tu}i Re{ada Osmi}a kome su kapci bili toliko nate-eni da vi{e nije mogao dr`ati o-i otvorene. Na kraju se sru{io od udaraca. Dok je poku{avao da se pridigne, Goran Jelisi} ga je {utnuo u prsa. Optu`eni je zatim oti{ao. Dok je Goran Jelisi} bio odsutan, `rtvu nisu tukli. Goran Jelisi} se vratio nakon nekih desetak minuta. Ko{ulja mu je bila oblivena krvlju. Objasnio je: "Upravo sam ubio

⁴² Presuda u predmetu ^elebi}i, para. 552.

jednog -ovjeka s udaljenosti od pedeset santimetara. Odrezao sam mu uho. Nije htio da govori, kao ni ti". Optu`eni je zatim no`em posjekao `rtvi obje podlaktice te je nastavio udarati palicom. Goran Jelisi} je zatim natjerao `rtvu da izvadi sva svoja dokumenta i novac. Ni jedan od li-nih dokumenata nije ukazivao da je doti-ni Musliman. Optu`eni se tada naljutio i pitao za{to su ta dva brata dovedena u Luku. Naredio je da se odmah puste⁴⁴.

43. Ta-ka 37 odnosi se na tjelesne povrede koje je pretrpio Muhamed Bukvi}. ^injeni-na osnova ponu|ena u prilog potvrdne izjave o krivici pokazuje da je Goran Jelisi} ovoga -ovjeka veoma te{ko prebio tokom ispitivanja kojem je bio podvrgnut u upravnim kancelarijama u logoru Luka. Goran Jelisi} je `rtvu, ve} svu u modricama od batina koje je prethodnog dana dobila od logorskog stra`ara po imenu Kosta, udarao palicom po cijelom tijelu⁴⁵. Optu`eni, prstima mu vuku}i obraze prema o-ima, ga je zatim udario palicom u visini o-iju.

44. Tjelesne povrede nanijete Amiru Didi}u obuhva}ene su ta-kom 40. Amir Didi} je nekoliko puta tu-en tokom islje|ivanja kojima je bio podvrgnut u kancelarijma u logoru Luka. Amir Didi} je naveo da ga je tukla nekolicina stra`ara, ali da je optu`eni bio daleko najaktivniji. Goran Jelisi} ga je jednom prilikom udario vatrogasnim {mrkom od -ega je ovaj izubio svijest. Amir Didi} je navodno bio toliko premla}en da ga se nije moglo prepoznati. On je izjavio da su tim premla}ivanja uvijek prisutvovali jedan zvani-nik u logoru po imenu Kole i Monika, djevojka optu`enog⁴⁶.

45. Pretresno vije}e je mi{ljenja da pomenuti napad opisan u optu`nici, priznat od strane optu`enog i k tome potvr|en elementima predo-enim tokom su|jenja, predstavlja ne-ovje~no djelo.

⁴³ Rije~, s izuzetno pe`orativnim zna-enjem, koja je neprevodiva na francuski.

⁴⁴ ^injeni-na osnova, svjedok T, str. 2-4; svjedok U, str. 2-4.

⁴⁵ ^injeni-na osnova, str. 15.

⁴⁶ ^injeni-na osnova, str. 16.

3. Plja-ka

46. Ta-ka 44 tereti optu`enog za kra|u novca od osoba zato-enih u logoru Luka, konkretno od Hasiba Begi}a, Zej}ira Osmi}a, Enesa Zuki}a i Armina Drapi}a, izme|u otprilike 7. i 28. maja 1992. godine.

47. U skladu sa -lanom 3(e) Statuta, Me|unarodni sud ima nadle`nost nad kr{enjima ratnih zakona i obi-aja koja:

uklju-uju ali nisu ograni-ena na:

[...]

(e) plja-kanje javne ili privatne imovine.

48. Plja-ka se defin{e kao fraudulozno prisvajanje javne ili privatne imovine koja pripada neprijatelju ili suprotnoj strani, po-injeno tokom oru`anog sukoba i u vezi s istim. Pretresno vije}e u predmetu *^elebi}i* podsjetilo je da "zabrana neopravdanog prisvajanja javne i privatne neprijateljske imovine ima op{ti doseg, te da obuhvata i djela otima-ine koja po-ine vojnici pojedinci radi privatne dobiti i organizovanu konfiskaciju imovine koja se sprovodi u okviru sistematske privredne eksploatacije okupirane teritorije"⁴⁷. Vije}e je stoga zaklju-ilo da pojedina-nja djela plja-ke koja po-ine osobe -iji je motiv pohlepa mogu povla-iti pojedina-nu krivi-nu odgovornost po-inioca.

49. ^injeni-na osnova prilo`ena potvrdnoj izjavi o krivici⁴⁸ ukazuje da je optu`eni krao novac, satove, nakit i druge dragocjenosti od zato-enika po njihovom dolasku u logor Luka tako {to je prijetio smr}u onima koji ne predaju sve svoje stvari. Optu`eni je ponekad bio u pratnji stra`ara ili Monike⁴⁹, mada je uglavnom djelovao sam. Pretresno vije}e smatra da su ti elementi dovoljni da se potvrdi krivica optu`enog za optu`bu za plja-ku.

⁴⁷ Presuda u predmetu *^elebi}i*, para. 590.

⁴⁸ ^injeni-na osnova, str. 17-18.

⁴⁹ ^injeni-na osnova, svjedok AA, str. 18.

B. Zlo-ini protiv -ovje-nosti

50. U smislu -lana 5 Statuta, ubistvo i druga ne-ovje-na djela konkretno navedena u paragrafima (a) i (i) moraju se kvalifikovati kao zlo-ini protiv -ovje-nosti kada su "po-injena u oru`anom sukobu, bilo me|unarodnom bilo unutra{njem po svom karakteru, usmjerena protiv bilo kojeg civilnog stanovni{tva".

1. Krivi-na djela u osnovi: ubistvo i druga ne-ovje-na djela

(a) ubistvo⁵⁰

51. Pretresno vije}e prvo napominje da engleska verzija Statuta koristi termin "ubistvo" *Imurderl*. Pretresno vije}e primje}uje da je, u skladu sa predmetom *Akayesu*⁵¹ Me|unarodnog suda za Ruandu, prikladno usvojiti ovaj termin kao prihva}eni termin u me|unarodnom obi-ajnom pravu⁵². Stoga }e Pretresno vije}e usvojiti gore navedenu definiciju ubistva⁵³. Ubistva navedena u prilog optu`bi za zlo-ine protiv -ovje-nosti su ona ista koja su nabrojana u prilog kr{enja ratnih zakona i obi-aja i koja su, kao {to smo prethodno vidjeli, ve} utvr|ena.

(b) druga ne-ovje-na djela

52. Subkarakterizacija "druga ne-ovje-na djela" navedena u -lanu 5(i) Statuta je generi-ka optu`ba koja obuhvata niz krivi-nih djela. Prikladno je podsjetiti se na stav Pretresnog vije}a u predmetu *^elebi}i* prema kome pojam okrutnog postupanja iz -lana 3 Statuta "ima isto zna-enje ?...g kao {to ima ne-ovje-no postupanje u odnosu na te{ke povrede @enevskih konvencija"⁵⁴. Isto tako, Pretresno vije}e smatra da pojmovi "okrutno postupanje" u smislu -lana 3 i "ne-ovje-no postupanje" navedeno u -lanu 5 Statuta imaju isto pravno zna-enje. ^injenice predo-ene u prilog ovih optu`bi su osim toga iste kao i

⁵⁰ Pretresno vije}e, me|utim, primje}uje da se u francuskoj verziji optu`nice krivi-no djelo po -lanu 5(a) Statuta navodi kao "*meurtre*" (naknadno nagla{eno) dok se u Statutu koristi termin "*assassinat*".

⁵¹ Presuda u predmetu *Akayesu*, para. 588.

⁵² Termin "meurtre" se tako|e koristi u Statutu stalnog Me|unarodnog krivi-nog suda (-lan 7(1)(a)), i u -lanu 18 Nacrta zakona o zlo-inima protiv mira i bezbjednosti -ovje-anstva, zvani-ni dokument Generalne skup{tine Ujedinjenih nacija (u daljem tekstu: UN), 51. sjednica, A/51/10 (1996), dodatak br. 10 (u daljem tekstu: Nacrt kodeksa KMP).

⁵³ Vidi odjeljak III A) 1, gore.

⁵⁴ Presuda u predmetu *^elebi}i*, para. 552.

one navedene za okrutno postupanje po članu 3 a koje su, kao što je Pretresno vijeće već napomenulo, utvrđene.

2. Napad na civilno stanovništvo kao opšti uslov optužbe

(a) rasprostranjeni ili sistematski napad

53. Član 5 definiše zločine protiv čovječnosti kao zločine “upere protiv bilo kojeg stanovništva”. Međunarodno običajno pravo je tumačilo ovu karakteristiku, svojstvenu zločinima protiv čovječnosti, pretpostavljajući postojanje rasprostranjenog ili sistematskog napada protiv civilnog stanovništva⁵⁵. Uslovi razmjera i “sistematičnosti” nisu kumulativni, o čemu svjedoče sudska praksa ovog Međunarodnog suda⁵⁶ i Međunarodnog suda za Ruandu⁵⁷, Statut Međunarodnog krivičnog suda⁵⁸ i radovi Komisije za međunarodno pravo (u daljem tekstu: KMP)⁵⁹. Uprkos tome, kriteriji koji omogućavaju utvrđivanje jednog odnosno drugog aspekta djelomično se preklapaju. Postojanje priznate politike kojoj je na meti određena zajednica⁶⁰, uspostavljanje paralelnih institucija kako bi se ta politika implementirala, učestvovanje visokih političkih ili vojnih vlasti, korištenje znatnih finansijskih, vojnih i drugih sredstava te razmjera ili opetovana, nepromijenjena i trajna priroda nasilja protiv određenog civilnog stanovništva spadaju među faktore koji mogu ukazivati na rasprostranjenu ili sistematsku prirodu napada.

⁵⁵ Vidi, naročito, izvještaj generalnog sekretara u skladu sa Rezolucijom 808 Savjeta bezbjednosti (S/25704, 3. maj 1993, para. 48). Član 3 Statuta Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu i član 7 Statuta stalnog Međunarodnog krivičnog suda takođe izričito navode ovaj element. @albena vijeće Međunarodnog suda u Presudi u predmetu *Tadić*, para. 648, takođe je navelo rasprostranjeni ili sistematski napad kao pravni element zločina protiv čovječnosti. Pravni komitet Komisije Ujedinjenih nacija za ratne zločine je takođe usvojilo ovaj stav (Istorijat Komisije za ratne zločine UN-a, str. 179).

⁵⁶ Pogotovo u predmetima *Tuđilac protiv Miroslava Radića i Veselina [Ijivan-anina]* (predmet br. IT-95-13-R61, 3. april. 1996, para. 30) i *Tuđilac protiv Duška Tadića zvanog Dule* (predmet IT-94-1-T, 7. maj 1997, u daljem tekstu: Presuda u predmetu *Tadić*), para. 646-647).

⁵⁷ Pogotovo u Presudi u predmetu *Akayesu* (para. 579) i u predmetu *Tuđilac protiv Clementa Kayisheme i Obeda Razindanane*, predmet br. ICTR-95-1-T, 21. maj 1999, para. 123 (u daljem tekstu: predmet *Kayishema*).

⁵⁸ Član 7, paragraf 1.

⁵⁹ Nacrt kodeksa KMP-a, str. 94-95.

⁶⁰ Izražene, naročito, u tekstovima i govorima političkih vođa i u medijskoj propagandi.

(b) protiv civilnog stanovništva

54. Iz teksta i duha člana 5 proizlazi da se termin "civilno stanovništvo" mora široko tumačiti. U tekstu stoji da su djela uperena protiv "bilo kojeg" civilnog stanovništva. Sem toga, pominjanje civilnog stanovništva ima za cilj da se naglasak stavi više na kolektivni aspekt krivih djela nego na status žrtava⁶¹. Komisija eksperata, oformljena u skladu sa Rezolucijom 780 Savjeta bezbjednosti (u daljem tekstu: Komisija eksperata)⁶², smatrala je nadalje da civilno stanovništvo u smislu člana 5 Statuta mora obuhvatiti sve one osobe koje nose ili su nosile oružje ali koje nisu, striktno govoreći, bile uključene u vojne aktivnosti. Pretresno vijeće stoga zaključuje da pojam civilnog stanovništva u smislu člana 5 Statuta, osim civila u strogom smislu, obuhvata i sve osobe koje su bile van borbenog stroja kada je krivo djelo počinjeno. Sem toga, u skladu sa sudskom praksom ovog Međunarodnog suda i Međunarodnog suda za Ruandu⁶³, Pretresno vijeće smatra da "prisustvo unutar civilnog stanovništva pojedinaca koji ne potpadaju pod definiciju civila ne ličava stanovništvo njegovog civilnog karaktera"⁶⁴.

55. Elementi predloženi u prilog potvrdne izjave o krivici, kako su rezimirani u odjeljku Istorijska pozadina događaja⁶⁵, ne ostavljaju nikakvu sumnju u pogledu rasprostranjene i sistematske prirode napada protiv muslimanskog i hrvatskog civilnog stanovništva u općini Brčko.

3. Napad u kome optuženi učestvuju uz punu svijest o značaju svojih djela

56. Optuženi takođe mora biti svjestan da krivo djelo u osnovi koje počinjava čini dio rasprostranjenog i sistematskog napada.

⁶¹ U Presudu u predmetu *Tadić*, Pretresno vijeće je primijetilo da "[j]e čelja da se isključe izolovana ili nasumična djela iz pojma zločina protiv čovječnosti dovela do uključivanja uslova da djela moraju biti usmjerena protiv civilnog stanovništva" (para. 648).

⁶² Završni izvještaj Komisije eksperata ustanovljene u skladu sa Rezolucijom 780 Savjeta bezbjednosti (1992), UN zvanično. Dok. S/1994/674, para. 78.

⁶³ Presuda u predmetu *Tadić*, para 639. Međunarodni sud za Ruandu zauzeo je isti stav u predmetu *Akayesu* (Presuda, para. 582) i predmetu *Kayishema* (Presuda, para. 128).

⁶⁴ Ova sudska praksa temelji se na članu 50(3) prvog Dopunskog protokola @enevskim konvencijama od 12. avgusta 1949. o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba.

⁶⁵ Vidi odjeljak II, gore.

57. Optu`eni nije negirao da su njegova djela bila dio napada srpskih snaga na ne-srpsko stanovni{tvo Br~kog⁶⁶. Pretresno vije}e nadalje primje}uje da je optu`eni, uprkos tome {to i dalje postoje nejasno}e oko njegovog ta-nog ranga i polo`aja, bio dio srpskih snaga koje su sudjelovale u operacijama protiv ne-srpskog civilnog stanovni{tva u Br-kom. Optu`enom, koji je ina-e iz Bijeljine, su povjerene policijske du`nosti u op{tini Br-ko upravo u o-ekivanju i u svrhu tog napada. Kao jednom od aktivnih u-esnika u tom napadu, Goranu Jelisi}u je morala biti poznata rasprostranjena i sistematska priroda napada protiv ne srpskog stanovni{tva Br~kog.

C. Zaklju~ak

58. U zaklju~ku, Pretresno vije}e progla}ava Gorana Jelisi}a krivim po tridesetijednoj ta-ki za kr{enja ratnih zakona i obi-aja i zlo-ine protiv ~ovje-nosti.

IV. GENOCID

59. U smislu ~lana 4(2) Statuta, genocid je definiran kao:

... bilo koje od sljede}ih djela, po~injeno s namjerom da se u cjelini ili djelomi-no uni{ti neka nacionalna, etni-ka, rasna ili vjerska grupa kao takva:

- (a) ubijanje pripadnika grupe;
- (b) nano{enje te{ke tjelesne ili du{evne povrede pripadnicima grupe;
- (c) namjerno nametanje uslova `ivota pripadnicima grupe smi{ljenih da dovedu do djelomi-nog ili potpunog fizi-kog uni{tenja te grupe;
- (d) uvo|enje mjera kojima je cilj spre~avanje ra|anja unutar grupe;
- (e) prisilno premje{tanje djece te grupe u drugu grupu.

60. U ~lanu 4 Statuta od rije-i do rije-i su preuzete odredbe Konvencije o spre~avanju i ka`njavanju zlo-ina genocida⁶⁷ (u daljem tekstu: Konvencija), usvojene 9. decembra

⁶⁶ Vidi Dodatak, str. 3.

⁶⁷ ^lanovi 2 i 3.

1948⁶⁸, a na snazi od 12. januara 1951. godine⁶⁹. Pojam "genocid i zločin protiv čovječnosti" pojavili su se⁷⁰ kao reakcija na učine koje su nacisti počinili tokom Drugog svjetskog rata, s tim da se genocid više povezuje sa holokaustom. Konvencija je poslije postala jedan od najprihvaćenijih međunarodnih instrumenata koji se odnose na ljudska prava⁷¹. Nesumnjivo je da odredbe Konvencije potpadaju pod međunarodno običajno pravo, kao što je to Međunarodni sud pravde konstatovao još 1951. godine. Taj Sud je otišao čak i dalje i postavio taj zločin na nivo *jus cogens*⁷² zbog njegove izuzetne težine, te ga definirao kao:

"zločin po međunarodnom pravu" koji uključuje uskraćivanje prava na postojanje čitavim grupama ljudi, uskraćivanje koje potresa savjest čovječanstva i nanosi velike gubitke čovječnosti, i koje je suprotno moralnim zakonima, kao i duhu i ciljevima Ujedinjenih nacija... Prva posljedica koja je proizašla iz ovog koncepta jeste da su principi koji leže u osnovi Konvencije principi koje civilizovane nacije prihvataju kao obavezujuće po države, čak i bez postojanja obaveza po konvenciji. Druga posljedica je univerzalni karakter kako osude genocida tako i saradnje potrebne "da bi se čovječanstvo oslobodilo tako odurne pošasti" (preambula Konvencije)⁷³.

⁶⁸ Nacrt Konvencije je usvojen na plenarnoj sjednici Generalne skupštine sa 55 glasova za, nijedan protiv i nijedan uzdržan. Konvenciju je odmah potpisalo 20 država članica.

⁶⁹ Odnosno, u skladu sa članom 13 Konvencije, 90 dana nakon završetka dvadesete ratifikacije. Jugoslavija je bila među prvim država članicama koje su ratificirale Konvenciju 29. avgusta 1950. godine.

⁷⁰ Koncept zločina protiv čovječnosti se prvi put pojavio u statutima i poveljama međunarodnih vojnih sudova uspostavljenih na osnovu Londonskog sporazuma iz 1945. i Deklaracije saveznikog vrhovnog komandanta na Dalekom istoku iz 1946. Genocid, termin koji je skovao Raphaël Lemkin 1944. godine (*Axis Rules in Occupied Europe*, Washington D.C., Carnegie Endowment, 1944), prvi put je zvanično upotrebljen u optužnici podignutoj protiv glavnih njemačkih ratnih zločinaca 8. aprila 1945.

⁷¹ Konvenciju je do 1. oktobra 1999. ratificiralo 129 država članica.

⁷² Član 53 Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora definiše imperativnu normu općeg međunarodnog prava kao "normu prihvaćenu i priznatu od strane međunarodne zajednice država u cjelini od koje nije dozvoljeno odstupanje i koja se može izmijeniti samo naknadnom normom općeg međunarodnog prava koja je istog karaktera".

⁷³ Međunarodni sud pravde (MSP), *Case of Reservations to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*, rec. 1951, str. 23. Taj sud je nanovo potvrdio svoj stav u predmetu u vezi sa *Barcelona Traction, Light and Power Co.* (MSP, Reports, 1970, str. 32), ukazujući da, s obzirom na značaj spornih prava, postoje određene oblasti kao što su spriječavanje i kažnjavanje genocida za koje države imaju obaveze prema čitavoj međunarodnoj zajednici (obaveze *erga omnes*) a ne samo prema drugoj državi: obaveze *erga omnes* u savremenom međunarodnom pravu proističu, na primjer, iz zabrane djela agresije i genocida.

61. U skladu sa principom *nullum crimen sine lege*⁷⁴, Pretresno vijeće namjerava ispitati pravne elemente zločina genocida, uzimajući pri tom u obzir samo one elemente koji su nesumnjivo dio međunarodnog običajnog prava. S tim u vezi, razmotreno je nekoliko izvora. Pretresno vijeće u prvom redu uzima na znanje Konvenciju na koju se nedvojbenu običajnu vrijednost već osvrnulo. Odredbe ove Konvencije Vijeće tumači u skladu s općtim pravilima tumačenja međunarodnih ugovora postavljenim u članovima 31 i 32 Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora⁷⁵. Sem uobičajenog značenja njenih odredbi, Pretresno vijeće je isto tako uzelo u obzir cilj i svrhu Konvencije⁷⁶, te je tako i bilo u prilici da razmotri pripremni rad i okolnosti koje su dovele do nastanka Konvencije⁷⁷. Pretresno vijeće je tako i uzelo u obzir kasniju praksu utemeljenu na Konvenciji. Poseban značaj dat je presudama Međunarodnog suda za Ruandu⁷⁸, naročito u predmetima *Akayesu* i *Kayishema* koji do danas predstavljaju jedinu međunarodnu sudsku praksu u vezi s ovim pitanjem⁷⁹. Tako i su uzete u obzir prakse država, kroz domaće sudstvo⁸⁰, te rad međunarodnih stručnjaka iz ove oblasti⁸¹. Izvještaj KMP-a, u

⁷⁴ Princip na koji se pozvao generalni sekretar u svom izvještaju podnijetom u skladu sa paragrafom 2 Rezolucije 808 Savjeta bezbjednosti (1993) od 3. maja 1993. (UN Off. Doc. S/25704, para. 34): "primjena principa *nullem crimen sine lege* nalaže da međunarodni sud primjenjuje ona pravila međunarodnog humanitarnog prava koja nesumnjivo čine dio običajnog prava kako se ne bi pojavio problem da se određeni konvencija pridržavaju samo neke, ali ne i sve države članice,".

⁷⁵ Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora od 23. maja 1969, na snazi od 27. januara 1980. godine.

⁷⁶ Član 31 Bečke konvencije: "1. Ugovor će se tumačiti u dobroj vjeri u skladu s uobičajenim značenjem koje će se dati uslovima ugovora u njihovom kontekstu i u svjetlu njihovog cilja i svrhe".

⁷⁷ Član 32 Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora: "Može se pribjeći dodatnim sredstvima tumačenja, kao što su pripremni rad i okolnosti pod kojima je konvencija zaključena, kako bi se potvrdilo značenje koje proizilazi iz primjene člana 31 ili utvrdilo značenje u slučajevima kada tumačenje po članu 31:

(a) ostavlja značenje dvosmisleno ili nejasno; ili

(b) vodi ka rezultatu koji je očigledno apsurdan ili nerazuman".

⁷⁸ Međunarodni sud za Ruandu ima nadležnost da sudi onim osobama za koje se pretpostavlja da su odgovorne za zločin genocida po članu 2 njegovog Statuta u kome se tako i navode članovi II i III Konvencije o genocidu.

⁷⁹ Bosna i Hercegovina je pred Međunarodnim sudom pravde 1993. godine, u skladu sa članom 9 Konvencije podnijela tužbu protiv Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora), *The Case Concerning Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*. U ovom predmetu, taj Sud je donio dva naloga (Zahtjev za ukazivanje na privremene mjere od 8. aprila 1993, Izvještaji iz 1993, str. 1; Dalji zahtjevi za ukazivanje na privremene mjere od 13. septembra 1993, Izvještaji iz 1993, str. 325) te odluku o svojoj nadležnosti (Odluka od 11. jula 1996, preliminarni prigovori, Izvještaji iz 1996, str. 595). Sud, međutim, još uvijek nije donio odluku po meritumu.

⁸⁰ Od presuda koje su u ovoj oblasti donijeli domaći sudovi, skreće se pažnja, *inter alia*, na sljedeće: Presuda Vrhovnog suda Izraela od 29. maja 1962. protiv Adolfa Eichmanna za sačinjenje "zločinu protiv jevrejskog naroda", zločin koji je definisan kao jednak genocidu ali nije suštveno isključivo Jevreji; presude sudova u Ekvatorskoj Gvineji protiv tiranina Maciasa te presuda *in absentia* protiv Pol Pota i njegovog zamjenika premijera koju je donio revolucionarni narodni sud koji su uspostavile vijetnamske vlasti nakon invazije Kambodže. U Etiopiji su tako i pokrenuti sudski postupci protiv 70 predstavnika

kome se komentariše "Nacrt kodeksa KMP-a o zločinima protiv mira i bezbjednosti -ovještva"⁸², kojim se želi zapisati običajno pravo o ovoj materiji, se pokazao veoma korisnim.

62. Genocid karakteriše dva pravna elementa, prema onome što predviđa član 4 Statuta:

- *actus reus* krivičnog djela, koji čine jedan ili više djela nabrojanih u paragrafu 2 člana 4;
- *mens rea* krivičnog djela, koja se sastoji od posebne namjere da se uništi, u cjelini ili djelomično, neka nacionalna, etnička, rasna ili vjerska grupa kao takva.

A. Actus reus krivičnog djela: ubistvo pripadnika grupe⁸³

63. Krivično djelo koji tužilac navodi u podršku optužbe za genocid (član 4(2)(a) Statuta) je ubistvo⁸⁴ pripadnika grupe.

64. U svom prepretresnom podnesku, tužilac tvrdi da su, srpske vlasti, uključujući i optuženog, tokom ratnog perioda rada logora Luka, ubile na stotine muslimanskih i hrvatskih zatočenika⁸⁵. Broj žrtava je stoga daleko veći od broja koji se odnosi samo na ona krivična djela za koja se optuženi izjasnio krivim⁸⁶.

re ima Mengistu Haile Mariama koji je bio na vlasti od 1974. do 1991. Nedavno su njemački sudovi takođe donijeli dvije presude u odnosu na srpske državljane optužene za genocid ili sačinjavanje u genocidu (Drugostepeni sud Bavarske, predmet *Novislav \aji*}, 23. maj 1997, 3 St 20/96; Vrhovni sud Dizeldorfa, predmet *Nikola Jorgi*}, 26. septembar 1997, 2 StE 8/96).

⁸¹ Posebnu pažnju treba posvetiti dvama izvještajima Podkomiteta Ujedinjenih nacija za borbu protiv diskriminatornih mjera i zaštitu manjina, koji su podnijeli: 1978. godine Nicodème Ruhashyankiko (Studija o pitanju sprječavanja i kažnjavanja zločina genocida, E/CN.4/Sub.2/416, 4. juli 1978), a 1985. godine Benjamin Whitaker (Revidirani i ažurirani izvještaj o pitanju sprječavanja i kažnjavanja zločina genocida, E/CN.4/Sub.2/1985/6, 2. juli 1985).

⁸² Nacrt kodeksa KMP, posebno str. 85-93.

⁸³ U ovom slučaju, Tužilac je grupu definisalo kao grupu Muslimana. Za pravno razmatranje pojma grupe vidi B) 1) b).

⁸⁴ U predmetu *Akayesu*, Pretresno vijeće je primijetilo da je termin "meurtre" /ubistvo/ koji se koristi u francuskom tekstu precizniji i više ide u korist optuženom nego termin "killing" /ubijanje/ koji se navodi u engleskoj verziji Statuta. Vijeće je izabralo jednu od dvije definicije ubistva u skladu s općim principima krivičnog prava po kojima se mora opredijeliti za tumačenje koje najviše ide u korist optuženom (Presuda, para. 501)

⁸⁵ Pretpretresni podnesak tužila od 19. novembra 1998, para. 1.7.

⁸⁶ Osim toga, Goran Jelisić je izričito priznao da je kriv za druga tri ubistva koja nisu obuhvaćena optužnicom, NFT, str. 81.

65. Mada nije u mogućnosti da utvrdi tačan broj `rtava koji se mo`e pripisati Goranu Jelisi}u za period koji pokriva optu`nica, Pretresno vije}e primje}uje da je, u ovom slu-aju, *actus reus* zlo-ina genocida zadovoljen. Stoga, Pretresno vije}e mora procijeniti da li je namjera optu`enog bila takva da se njegova djela moraju kvalifikovati kao genocid.

B. Mens rea krivi-nog djela: namjera da se uni{ti, u cjelini ili djelomi-no, neka nacionalna, etni-ka, rasna ili vjerska grupa

66. *Mens rea* je element koji genocidu daje njegovu specifi-nost i po kome se on razlikuje od obi-nih krivi-nih djela i drugih zlo-ina protiv me|unarodnog humanitarnog prava. Krivi-no djelo ili djela u osnovi moraju se kvalifikovati kao genocid kada su po-injena sa namjerom da se uni{ti, u cjelini ili djelomi-no, neka nacionalna, etni-ka, rasna ili vjerska grupa kao takva. Drugim rije-ima, "zabranjeno djelo mora biti po-injeno protiv pojednica zbog njegove pripadnosti odre|enoj grupi i to kao korak u postizanju op{teg cilja uni{tenja grupe.⁸⁷" Dva elementa koja se stoga mogu izvu}i iz te posebne namjere su:

- pripadnost `rtava identifikovanoj grupi;
- -injenica da je navodni po-inilac po-inio svoja djela u okviru {ireg plana da se uni{ti grupa kao takva.

1. Djela po-injena protiv `rtava zbog njihove pripadnosti nekoj nacionalnoj, rasnoj ili vjerskoj grupi

(a) Diskriminatorna priroda djela

67. Posebna namjera koja karakteri}e genocid pretpostavlja da navodni po-inilac zlo-ina bira svoje `rtve na osnovu njihove pripadnosti grupi koju `eli uni{titi. Kada je cilj po-inioca ili po-inilaca zlo-ina da u cjelini ili djelimi-no uni{te neku grupu, "odlu-uju}i

⁸⁷ Nacrt kodeksa KMP, str. 88.

kriterijum pri utvrđivanju neposrednih žrtava zločina genocida jeste pripadnost pojedinca određenoj grupi a ne njegov identitet”⁸⁸.

68. S te ta-ke gledajući, genocid je usko povezan sa krivičnim djelom progona, jednim od oblika zločina protiv čovječnosti navedenih u članu 5 Statuta. U analizama žalbenog vijeća⁸⁹ i Pretresnog vijeća⁹⁰ u predmetu *Tadić* isti-e se da počinilac krivičnog djela progona, koje obuhvata tjelesne povrede uključujući i ubistvo⁹¹, također bira svoje žrtve na osnovu njihove pripadnosti određenoj grupi ljudi. Kao što su Izraelski okružni sud u predmetu *Eichmann*⁹² i Međunarodni sud za Ruandu u predmetu *Kayishema*⁹³ već konstatovali, zločin kvalifikovan kao genocid predstavlja, sam po sebi, zločin protiv čovječnosti u smislu progona.

(b) Grupe zaštićene članom 4 Statuta

69. Član 4 Statuta pruža zaštitu žrtvama koje pripadaju nekoj nacionalnoj, etničkoj, rasnoj ili vjerskoj grupi, ali isključuje pripadnike političkih grupa. Pripremni rad na Konvenciji otkriva izraženu želju da se polje primjene Konvencije ograniči na zaštićene objektivno definisanih “stabilnih” grupa kojima pojedinci pripadaju bez obzira na vlastite želje⁹⁴.

⁸⁸ Nacrt kodeksa KMP, str. 88; Pieter N. Drost je, na osnovu pripremnih radova za Konvenciju, iznio isti komentar u *The Crime of State, Genocide*, A. W. Sythoff, Leyden, 1959, str. 124: “Spoljno vidljiva značajka ili karakteristika koju žrtva dijeli sa drugim pripadnicima grupe je ono po čemu se žrtva u kriminalnoj svijesti napadača razlikuje od ostatka društva i to je upravo razlog zbog čega napadačini krivično djelo protiv pojedinca koji je na takav način obilježen i označen” (naknadno naglašeno).

⁸⁹ Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Tadić*, para. 305.

⁹⁰ Presuda u predmetu *Tadić*, para. 697: “[s]toga je oigledno da je potrebno postojanje određenog oblika diskriminacije čiji su cilj i posljedica kršenje osnovnih prava pojedinca. Osim toga, ta se diskriminacija mora temeljiti na konkretnim osnovama, rasnim, vjerskim ili političkim”.

⁹¹ Vidi naročito Presudu u predmetu *Tadić*, para. 717.

⁹² Izraelski okružni sud je konstatovao da “Sve što su (optuženi) počinili sa ciljem istrebljenja jevrejskog naroda također predstavlja *ipso facto* progon Jevreja na nacionalnoj, rasnoj, vjerskoj ili političkoj osnovi.” (Javni tužilac Izraela protiv Eichmanna, Presuda Okružnog suda, u E. Lauterpacht, *International Law Reports*, tom 36, odjeljak VI, para. 201, str. 239 (1968).

⁹³ Presuda, para. 578.

⁹⁴ Političke grupe, koje zbog svog nepostojanog karaktera nisu bile zadržane u fazi podnoženja nacrtu Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija (E/447), uključene su u zaštićene grupe u nacrtu dokumenta *ad hoc* komiteta malom većinom (4 glasa naspram 3; UN Off. Doc. E/794 od 24. maja 1948, str. 13-14). Političke grupe su, međutim, ponovo odbacene u završnom nacrtu [estog komiteta Generalne skupštine (posebno vidi komentare predstavnika Brazila i Venecuele u kojima su ovi isti izrazili zabrinutost zbog činjenice da su samo “postojane” grupe konkretno navedene, A/C.6/SR 69, str. 5).

70. Iako je objektivno utvrđivanje neke vjerske grupe i dalje moguće, pokušaj da se danas definiše neka nacionalna, etni-ka ili rasna grupa pomoću objektivnih i naučno besprijekornih kriterija bio bi opasan pohvat. Ijii rezultati ne bi nužno odgovarali percepciji osoba na koje se odnosi takva kategorizacija. Stoga je status neke nacionalne, etni-ke ili rasne grupe prikladnije evaluirati sa ta-ke gledišta onih osoba koje `ele izdvojiti tu grupu od ostatka zajednice. Pretresno vijeće se stoga odlučuje da pripadnost nekoj nacionalnoj, etni-koj ili rasnoj grupi evaluira na osnovu jednog od subjektivnih kriterija: naime, ono što omogućava da se utvrdi da li ciljano stanovništvo predstavlja nacionalnu, etni-ku ili rasnu grupu u o-ima navodnih po-inilaca jeste stigmatizacija neke grupe kao izdvojene nacionalne, etni-ke ili rasne skupine od strane zajednice⁹⁵. Ovakav pristup odgovora stavu Pretresnog vijeća iznijetom u Pregledu optu`nice u skladu sa pravilom 61 u predmetu *Nikoli*⁹⁶.

71. Takva stigmatizacija grupe može se izvesti na osnovu pozitivnih ili negativnih kriterija. "Pozitivan pristup" bi se sastojao od toga da po-inioci zlo-ina razlikuju određenu grupu na osnovu karakteristika za koje smatraju da su svojstvene određenoj nacionalnoj, etni-koj, rasnoj ili vjerskoj grupi. "Negativan pristup" bi se sastojao od identifikovanja pojedinaca kao osoba koje ne pripadaju onoj grupi za koju po-inioci zlo-ina smatraju da joj pripadaju i koja za njih ima određene nacionalne, etni-ke, rasne ili vjerske karakteristike. Stoga, svi na ovaj način odba-eni pojedinci bi, na osnovu isklju-enja, `inili izdvojenu grupu. Pretresno vijeće se ovdje sla`e sa već iskazanim mi{ljenjem Komisije eksperata⁹⁷ i mi{ljenja je da se u skladu sa ciljem i namjerom Konvencije može smatrati da njene odredbe tako|e pru`aju za{titu grupama koje se

⁹⁵ Ovdje, Pretresno vijeće djelimično usvaja stav Me|unarodnog krivi-nog suda za Ruandu, iznesen u predmetu *Kayishema*, po kome je "etni-ka grupa grupa `iji pripadnici dijele zajedni-ki jezik i kulturu; ili grupa koja se kao takva prepoznaje (samo-identifikacija); ili grupa koju drugi kao takvu identifikuju, uklju-uju}i i po-inioce zlo-ina (identifikacija od strane drugih)", (Presuda, para. 98).

⁹⁶ Pregled optu`nice u predmetu *Tu`ilac protiv Nikoli}a* (u daljem tekstu: Pregled optu`nice *Nikoli}*) od 20. oktobra 1995, para. 27, u sklopu razmatranja zlo-ina protiv -ovje-nosti, progona: "civilno stanovništvo podvrgnuto takvoj diskriminaciji identifikovano je od strane po-inilaca diskriminatornih dijela, prije svega na osnovu vjerskih karakteristika" (naknadno nagla{eno).

⁹⁷ *Zavr{ni izvje{taj Komisije eksperata, op. cit.*, para. 25: "Ukoliko se radi o nekoliko ili vi{e od jedne grupe `rtava, a svaka grupa kao takva u`iva za{titu, s obzirom na duh i svrhu Konvencije moguće je sagledati sve grupe `rtava kao ve}i entitet. To je slu-aj ako, na primjer, postoje dokazi da grupa A `eli uni{titi, u cjelini ili djelimično, grupe B, C i D, ili sve one koji ne pripadaju nacionalnoj, etni-koj, rasnoj ili vjerskoj grupi A. U izvjesnom smislu, grupa A je definisala pluralisti-ku ne-A grupu koriste}i se nacionalnim, etni-kim, rasnim i vjerskim kriterijima. ^ini se relevantnim analizirati sudbinu ne-A grupe na sli-an način kao u slu-aju da se radi o homogenoj ne-A grupi".

definiraju isklju-ivanjem u slu-ajevima kada su na takav na-in stigmatizovane od strane po-inilaca djela.

72. U ovom predmetu, Tu`ila{tvo je ponudilo pozitivan pristup grupi. U ta-ki optu`nice za genocid navodi se da su meta ubistava koja je po-inio optu`eni bili bosansko muslimansko stanovni{tvo.

(c) Dokazi o diskriminatornoj namjeri

73. Pri tra`enju dokaza o diskriminatornoj namjeri, Pretresno vije}e uzima u obzir ne samo op{ti kontekst u koji se uklapaju radnje optu`enog, ve} i njegove rije-i i djela. [ravi{e, Pretresno vije}e smatra da pojedinac koji svjesno djeluje u okviru rasprostranjenog i sistematskog nasilja koje se sprovodi protiv samo jedne odre|ene grupe ne mo`e razumno negirati da je `rtve birao na diskriminatoran na-in.

74. Svjedo-enja tokom su|enja⁹⁸ pokazuju da je ofanziva protiv civilnog stanovni{tva Br-kog, u sklopu koje su bila i djela Gorana Jelisi}a, uglavnom bila usmjerena protiv muslimanskog stanovni{tva. Velika ve}ina osoba zato-enih u sabirnim centrima i u logoru Luka bili su Muslimani⁹⁹. Tokom islje|ivanja, Muslimani su ispitivani o njihovom eventualnom u-e{u u pokretima otpora ili politi-kim grupama¹⁰⁰. Ve}ina `rtava ubijenih tokom sukoba u Br-kom bili su Muslimani¹⁰¹.

75. Rije-i i djela optu`enog pokazuju ne samo da je on bio potpuno svjestan diskriminatorne prirode te operacija ve} i da ju je u potpunosti podr`avao. Na osnovu dokaza predo-enih Pretresnom vije}u, izgleda da su ve}ina osoba za koje je Goran Jelisi} priznao da ih je tukao ili pogubio bili Muslimani. Sem toga, na osnovu mnogih elemenata se vidi kako je Goran Jelisi} iznosio prezrive i diskriminatorne opaske o muslimanskom

⁹⁸ S tim u vezi, Pretresno vije}e konstatuje da je nekoliko svjedoka (Q, B, N, E), -ije su izjave prilo`ene uz -injenu osnovu, tako |e svjedo-ilo pred Pretresnim vije}em tokom su|enja za genocid.

⁹⁹ Svjedok B, NFT, str. 159; svjedok I, NFT, str. 686; svjedok N, NFT, str. 1115-1116.

¹⁰⁰ Svjedok D, NFT, str. 525-526.

¹⁰¹ Vidi dokazni predmet 12. Svjedok Mustafa Rami}, biv{i gradona-elnik Br-kog, tvrdi da je oko 2000 od 3000 Muslimana koji su navodno ostali u Br-kom nakon razaranja mostova ubijeno ili nestalo (NFT, str. 1318-1327). Prema prethodnoj izjavi svjedoka Johna Ralstona, grad Br-ko je 1991. godine imao 41.046 stanovnika od kojih su 55,5% bili Muslimani, 19,9% Srbi, 6,9% Hrvati i 17,5% ostali. Muslimani su tako |e bili ve}insko stanovni{tvo na skoro -itavom podru-ju op{tine Br-ko.

stanovni{tvu. ^esto je vrije|ao Muslimane nazivaju}i ih balijama ili Turcima¹⁰². U vezi sa jednim zato-enikom koga je upravo bio udario, Goran Jelisi} je navodno rekao za sebe da mora da je lud kada je uprljao ruke balijom prije nego {to }e ga pogubiti¹⁰³.

76. Iz svjedo-enja tako|e proizilazi da je Goran Jelisi} poni`avao Muslimane tako {to ih je tjerao da pjevaju srpske pjesme. U policijskoj stanici bi ih navodno postrojio pred srpskom zastavom i tjerao da pjevaju¹⁰⁴.

77. Pretresno vije}e zaklju-uje da je diskriminatorna namjera u ovom predmetu dokazana.

2. Namjera da se uni{ti, u cjelini ili djelimi-no, grupa kao takva

78. Pri ispitivanju namjere kao obilje`ja napada protiv neke grupe, Pretresno vije}e }e prvo razmotriti razli-ite koncepte pojma uni{tenja grupe kao takve, a zatim ispitati stepen namjere potreban za postojanje krivi-nog djela. Drugim rije-ima, Pretresno vije}e mora provjeriti da se radilo o namjernom napadu na grupu, kao i to da je postojala namjera optu`enog da u-estvuje u tom napadu ili ga izvr{i. Doista, namjera potrebna za izvr{enje zlo-ina genocida se ne smije pretpostaviti -ak ni u slu-aju kada je opstanak grupe barem djelimi-no ugro`en. Pretresno vije}e mora provjeriti da li je kod optu`enog postojala "posebna" namjera koja, mimo diskriminatornih krivi-nih djela koja je po-inio, karakteri{e njegovu `elju da uni{ti diskriminatornu grupu kao takvu, barem djelimi-no.

(a) Definicija

79. Sem diskriminatornog karaktera, zlo-in u osnovi tako|e karakteri{e -injenica da -ini dio {ireg plana da se *uni{ti, u cjelini ili djelimi-no, grupa kao takva*. Kao {to je ukazala KMP, "namjera mora biti da se uni{ti grupa "kao takva", {to zna-i kao poseban i odre|eni entitet, a ne samo neki pojedinci zbog njihove pripadnosti toj grupi"¹⁰⁵. Ubijanjem pojedina-nog pripadnika grupe koja je meta napada, po-inilac ne samo da

¹⁰² Svjedok A, NFT, str. 45; svjedok F, NFT, str. 248.

¹⁰³ Svjedok F, NFT, str. 248.

¹⁰⁴ Svjedok Q, NFT, str. 1203-1227.

¹⁰⁵ Nacrt kodeksa KMP, str. 88

manifestuje svoju mr`nju prema grupi kojoj `rtva pripada ve} i svjesno po-injava svoja djela u sklopu {ire namjere da uni{ti nacionalnu, etni-ku, rasnu ili vjersku grupu kojoj `rtva pripada. Me|unarodni sud za Ruandu primje}uje da "se po-injavanje djela za koje tereti se stoga prostire izvan samog -ina. Na primjer, ubistvo odre|enog pojedinca, u cilju ostvarenja krajnjeg motiva – da se uni{ti, u cjelini ili djelimi-no, grupa kojoj taj pojedinac pripada - samo je jedan od elemenata"¹⁰⁶. Genocid se stoga razlikuje od krivi-nog djela progona kada po-inilac bira svoje `rtve na osnovu njihove pripadnosti odre|enoj zajednici, ali ne nu`no i sa namjerom da uni{ti zajenicu kao takvu.¹⁰⁷

80. Ipak, prihva}eno je mi{ljenje da uni{tenje koje se `eli posti}i ne mora biti usmjereno protiv -itave grupe, {to se vidi i iz teksta -lana 4 Statuta. KMP tako|e konstatira da "nije potrebno da namjera bude potpuno uni{tenje grupe na -itavoj kugli zemaljskoj"¹⁰⁸. Iz toga proizilazi pitanje: koliki dio grupe se `eli uni{titi i koji je prag za kvalifikovanje zlo-ina kao genocid? Pretresno vije}e mora naro-ito utvrditi da li se genocid mo`e po-initi na ograni-enom geografskom podru-ju.

81. Tu`ila{tvo prihva}a da se fraza "u cjelini ili djelimi-no" mora shvatiti kao uni{tenje zna-ajnog dijela grupe, bilo u kvantitavnom ili kvalitativnom smislu. Pokazana namjera optu`enog da uni{ti dio grupe bi stoga trebalo da se odnosi ili na zna-ajan dio te grupe ili na njen reprezentativni uzorak, kao {to su vo|e grupe.¹⁰⁹

82. S obzirom da je cilj Konvencije bavljenje masovnim zlo-inima, {iroko je prihva}eno da namjera da se uni{ti mora biti usmjerena barem na *bitan* dio grupe.¹¹⁰ Me|unarodni sud za Ruandu je oti{ao -ak i dalje kada je zahtijevao da optu`ena osoba

¹⁰⁶ Presuda u predmetu *Akayesu*, para. 522.

¹⁰⁷ Stefan Glaser, *Droit international pénal conventionnel*, Bruylant, Brisel, 1970, str. 107. Profesor Pella tako|e korist ovaj kriterijum kako bi napravio razliku izme|u ova dva krivi-na djela u svom radu "*Memorandum concerning a draft code of offences against peace and security of mankind*" koji je podnio KMP-u na drugoj sjednici (UN Off. Doc. A/CN.4/39, 4. novembar 1950, para. 141, str. 188-189).

¹⁰⁸ Nacrt kodeksa KMP, str. 89.

¹⁰⁹ Pretretresni podnesak tu`ioca, para. 4.3, str. 12-13.

¹¹⁰ Nacrt kodeksa KMP, kao i komentar Nehemia Robinsona, isti-u da cilj po-inioca genocida mora biti uni{tenje "bitnog dijela" grupe (Nacrt kodeksa KMP, str. 89; Nehemia Robinson, *The Genocide Convention*, Njujork, 1949. (prvo izdanje), 1960, str. 63); Senat SAD, u izjavi o tuma-enju ("understanding") -lana 2 Konvencije tako|e navodi da SAD tuma-e "djelimi-no uni{tenje" kao uni{tenje "bitnog dijela" grupe (*Konvencija o genocidu, Izvje{taj Komiteta za spoljne poslove*, Senat SAD, 18. juli 1981, str. 22).

ima namjeru da uni{ti "znatan" broj pojedina-nih pripadnika grupe¹¹¹. U pismu upu}enom Senatu Sjedinjenih Dr`ava u vrijeme debate o -lanu II Konvencije o genocidu, Raphaël Lemkin je na isti na-in objasnio da se namjera da se "djelimi-no" uni{ti mora tuma-iti kao `elja za uni{tenjem koje "mora biti bitne prirode (...) kako bi cjelina bila pogo|ena"¹¹². Ciljani dio grupe mo`e se ozna-iti kao bitan na osnovu namjere da se naudi bilo velikoj ve}ini te grupe ili najreprezentativnijim pripadnicima ciljane zajednice. Komisija eksperata je posebno navela da "ako je u su{tini -itavo vo|stvo grupe meta, tako|e se mo`e raditi o genocidu. Takvo vo|stvo uklju-uje politi-ke i administrativne vo|e, vjerske vo|e, akademike i intelektualce, istaknute poslovne ljude i druge – totalitet sam po sebi mo`e biti -vrsta indikacija genocida, bez obzira na stvarni broj ubijenih. Potkrepljuju}i argument bi bila sudbina ostatka grupe. Karakter napada na vo|stvo *mora se sagledati u kontekstu sudbine grupe ili onoga {to se desilo njenom ostatku*. Ukoliko je vo|stvo grupe istrijebljeno, a u isto vrijeme ili ubrzo nakon toga veliki broj pripadnika grupe biva ubijen ili podvrgnut drugim gnusnim djelima, na primjer, masovnoj deportaciji ili prisilnom bjehu, zbir svih kr{enja mora se sagledati u svojoj cjelosti kako bi se odredbe Konvencije tuma-ile u duhu koji je u skladu sa njenom namjerom"¹¹³. Genocidna namjera se stoga mo`e manifestovati u dva vida. Mo`e se sastojati od `elje da se istrijebi veoma velik broj pripadnika grupe i u tom slu-aju radi se o namjeri da se grupa masovno uni{ti. Me|utim, tako|e se mo`e sastojati od `elje da se uni{ti ograni-eniji broj osoba odabranih radi u-inka koji bi njihov nestanak imao na opstanak grupe kao takve. To bi predstavljalo namjeru da se grupa uni{ti "selektivno". Tu`ilac se u su{tini nije opredijelio u pogledu ove dvije opcije¹¹⁴.

83. Tu`ilac{tvo, me|utim, tvrdi da se geografsko podru-je na kome se poku{ava elimi nisati grupa mo`e ograni-iti na veli-inu regije ili -ak op{tine¹¹⁵. Pretresno vije}e primje}uje da je prihva}eno da se genocid mo`e po-initi na ograni-enom geografskom

¹¹¹ Presuda u predmetu *Kayishema*, para. 97.

¹¹² Raphaël Lemkin u *Executive Session of the Senate Foreign Relations Committee, Historical Series*, 1976, str. 360. U istom smislu, u prijedlogu provedbenog zakonodavstva koje su iznijele Niksonova i Karterova administracija navodi se da "bitan dio" zna-i dio grupe od takvog numeri-kog zna-aja da bi uni{tenje ili gubitak tog dijela izazvalo uni{tenje te grupe kao enititeta sposobnog da se odr`i", S EXEC. REP. No. 23, 94th Cong, 2nd Sess. (1976), str. 34-35.

¹¹³ Izvje{taj Komisije eksperata, para. 94 (naknadno nagla{eno)

¹¹⁴ O diskusiji o ovom pitanju, vidi ni`e.

¹¹⁵ Pretpretresni podnesak tu`ioca, para. 4.4, str. 13-14.

podru-ju¹¹⁶. Sem toga, Generalna skupština Ujedinjenih nacija je bez oklijevanja okvalifikovala masakre u Sabri i [atili¹¹⁷ kao genocid, mada je potrebna doza opreza prilikom razmatranja ove procjene budu}i da se nesumnjivo radilo vi{e o politi-koj nego pravnoj procjeni. Nadalje, Pretresno vije}e u je zauzelo sli-an stav u svom Pregledu optu`nice u skladu sa pravilom 61 u predmetu *Nikoli}*, smatraju}i da je optu`bu za genocid mogu}e temeljiti na doga|ajima koji su se odigrali isklju-ivo na podru-ju Vlasenice¹¹⁸. U skladu sa ciljem i svrhom Konvencije te njenim naknadnim tuma-enjima, Pretresno vije}e zaklju-uje da me|unarodni uzus dozvoljava kvalifikaciju genocida -ak i kada se namjera za istrijebljenjem prote`e samo na ograni-enom geografskom podru-ju.

(b) Potrebni stepen namjere

84. Optu`eni se tereti da je po-inio, ili pomogao i doprinio da se po-ini genocid. Ove optu`be se temelje na -lanu 7(1) Statuta po kome svaka osoba koja je planirala, poticala, naredila, po-inila ili na drugi na-in pomogla i doprinijela izvr{enju krivi-nog djela a da li-no nije u-estvovavala u izvr{enju mora biti odgovorna za to krivi-no djelo.

85. Tu`ilac predla`e {iroko shvatanje koncepta namjere potrebne po -lanu 7(1) Statuta i tvrdi da optu`eni ne mora nastojati da do|e do uni{tenja odre|ene grupe u cjelini ili djelimi-no. Dovoljno je, tvrdi tu`ilac, da optu`eni *zna* da }e njegova djela neminovno, ili -ak samo vjerovatno, imati za posljedicu uni{tenje te grupe¹¹⁹. Nadalje, navodi da predumi{lajaj nije potreban¹²⁰.

86. Pretresno vije}e primje}uje da je, suprotno tvrdnji tu`ioca, Me|unarodni sud za Ruandu u predmetu *Akayesu* bio mi{ljenja da kod svake osobe optu`ene da je po-inila, izvr{ila ili -ak samo pomogla ili doprinijela izvr{enju genocida mora da je postojala "konkretna namjera da se po-ini genocid", definisana kao "namjera da se uni{ti, u cjelini

¹¹⁶ Nehemia Robinson navodi da se "namjera da se uni{ti mnogo pripadnika iste grupe mora klasifikovati kao genocid -ak i kada te osobe predstavljaju samo dio grupe bilo unutar jedne zemlje, regije ili -ak unutar jedne zajednice", (naknadno nagla{eno), str. 63.

¹¹⁷ UN Off. Doc. AG/Res. 37/123 D (16. decembar 1982), para. 2.

¹¹⁸ Pregled optu`nice u predmetu *Nikoli}*, para. 34.

¹¹⁹ Pretpretresni podnesak tu`ioca, 19. novembar 1998, para. 3.1, str. 7-8.

¹²⁰ Pretpretresni podnesak tu`ioca, 19. novembar 1998, para. 3.2, str. 8.

ili djelimi-no, nacionalna, etni-ka, rasna ili vjerska grupa kao takva"¹²¹. Pretresno vijeće u predmetu *Akayesu* zaključilo je da se optuženi ne može proglasiti krivim za genocid ukoliko i njemu samom nije bio cilj da se grupa, djelimi-no ili u cjelini, uništi, iako je znao da doprinosi ili da bi svojim djelima mogao doprinijeti djelimi-nom ili potpunom uništenju grupe. Vijeće je izjavilo da se takav pojedinac mora proglasiti krivim za saučestvo u genocidu¹²².

87. Prije nego što se izjasni o potrebnom stepenu namjere, Pretresno vijeće prvo mora utvrditi da li je genocid izvršen budući da se optuženi ne može proglasiti krivim za pomaganje i doprinosenje izvršenju zločina genocida ukoliko to krivi-no djelo nije utvrđeno.

(i) Namjera da se počin "sveobuhvatni" genocid

88. Kao što je već navedeno, sakupljanje stanovništva u centre na raznim lokacijama u gradu, zatim njihovo prebacivanje u zatočeničke logore i iseljavanje koje je uvijek sprovedeno na identičan način tokom kratkog vremenskog perioda ukazuju na to da je operacija koju su srpske snage pokrenule protiv muslimanskog stanovništva Brčkog bila organizovana. Stoga treba utvrditi da li je to organizovanje imalo za cilj uništenje, u cjelini ili djelimi-no, muslimanske grupe stanovništva.

89. U vezi sa tim, Pretresno vijeće primjećuje da je jedan svjedok ispričao kako mu je prijatelj Srbin rekao da je planirao da samo 20% Muslimana ostane¹²³. Jedan drugi svjedok je izjavio da mu je tokom iseljavanja u džamiji rečeno da će samo 5% Muslimana i Hrvata moći da ostane na životu ali da će tih 5% morati da obavlja teške fizičke poslove¹²⁴. Neki svjedoci su čak izjavili da su u nekoliko navrata, tokom svog boravka u Luci, nosili i po dvadeset tijela¹²⁵.

¹²¹ Presuda u predmetu *Akayesu*, para. 485.

¹²² Presuda u predmetu *Akayesu*, para. 544-547.

¹²³ Svjedok J, NFT, str. 830.

¹²⁴ Svjedok I, NFT, str. 687-785.

¹²⁵ Svjedok L, NFT, str. 965; svjedok D, NFT, str. 445. Navodno su ta tijela zatim bila utovarena u hladnjaču (svjedok A, NFT, str. 5; svjedok J, NFT, str. 773), a druga bačena u rijeku Savu (svjedok B, NFT, str. 136-139).

90. Tokom ekshumacija vr{enih u ljeto 1997, otkriveno je oko 66 tijela razbacanih u -etiri masovne grobnice. Polo`aji tijela ukazuju na to da su ista u grobnice nagomilana bez ikakvog reda¹²⁶. Radi se uglavnom o tijelima vojno sposobnih mu{karaca, a ve}ina ih je ubijena iz vatrenog oru`ja¹²⁷.

91. Tu`ilac je tako|e predo-io spiskove¹²⁸ s imenima osoba za koje se vjeruje da su ubijene u vrijeme kada su po-injena djela koja se pripisuju optu`enom¹²⁹. Tu`ilac je tako dostavio spisak sa imenima tridesetdevet osoba od kojih su ve}ina bili pripadnici lokalnih upravnih ili politi-kih vlasti, istaknute li-nosti u gradu, pripadnici Muslimanske omladinske organizacije, -lanovi SDA ili jednostavno simpatizeri SDA¹³⁰.

92. Jedan svjedok¹³¹ je opisao kako su policijski isljednici, koji su saslu{avali zato-enike u logoru Luka, izgleda odlu-ivali kojeg zato-enika treba likvidirati na osnovu nekog dokumenta. Jedan drugi zato-enik¹³² je tokom svjedo-enja tvrdio da je u jednoj od kancelarija upravne zgrade u logoru Luka vidio spisak sa nabrojanim imenima pod naslovom "Osobe za likvidaciju". Prema rije-ima tog svjedoka, na spisku se nalazilo oko pedesetak imena, uglavnom muslimanskih.

93. Me|utim, nije jasno zbog -ega su se ta imena nalazila na tom spisku i kako je on sastavljen. Niti je utvr|eno da se optu`eni oslanjao na takav spisak prilikom vr{enja smaknu}a. Jedan svjedok je, izme|u ostalog, rekao da je izgledalo da Goran Jelisi} nasumice bira imena osoba sa nekog spiska¹³³. Drugi svjedoci su sugerirali da je optu`eni sam birao svoje `rtve me|u zato-enicima u hangaru. Ni na koji na-in nije utvr|eno da spiskovi koje su svjedok K ili svjedok R vidjeli u logoru Luka odgovaraju spisku koji je

¹²⁶ Svjedo-enje gosp. Wright-a, NFT, str. 1356, dokazni predmet 60.

¹²⁷ Svjedo-enje gosp. Albert-a Charles-a Hunt-a, NFT, str. 1363 i 1369.

¹²⁸ Na tim spiskovima se nalaze imena preko sto osoba koje su umrle. Prvi spisak (dokazni predmet 12) je sastavljen na osnovu dokumenata dostavljenih od strane Republike Srpske koja je na-inila spisak osoba -ija su tijela navodno prona|ena u jednoj masovnoj grobnici. Drugi spisak (dokazni predmet 13) je sastavio Mustafa Rami}. Na osnovu tih dokaznih predmeta izgleda da je oko {ezdeset osoba ubijeno u Br-kom tokom maja mjeseca 1992. godine (od ukupno oko 22.000 muslimanskog stanovni{tva, vidi fusnotu 101).

¹²⁹ Dokazni predmeti 12 i 13.

¹³⁰ Dokazni predmet 13.

¹³¹ Svjedok L, NFT, str. 945-948.

¹³² Svjedok K, NFT, str. 840-903 i str. od 980 do 1026.

¹³³ Svjedok R, NFT, str. 1384-1476. Svjedok J je tako|e pomenuo postojanje spiskova, NFT, str. 830.

predo-io tu`ilac¹³⁴. Prema tome, nije mogu}e zaklju-iti van svake razumne sumnje da je izbor `rtava proistekao iz neke precizne logike slijedom koje je trebalo da se uni{te najreprezentativnije li-nosti muslimanske zajednice u Br-kom do te mjere da se ugrozi opstanak te zajednice¹³⁵.

94. Osim toga, utvr|eno je da su mnogi zato-enici u logoru Luka posjedovali propusnice¹³⁶. Prema rije-ima svjedoka F, osamdeset do sto osoba, od ukupno {est do sedam stotina zato-enika, je izgleda na taj na-in pu{teno iz logora 8. maja 1992. godine, istog dana kada su stigli. Druge propusnice su, kako se tvrdi, izdavane i kasnije. Navodno, razmjena zato-enika je tako|e po-ela od 19. maja 1992¹³⁷.

95. Tako|e nije utvr|eno van svake razumne sumnje da je optu`eni u logoru Luka ubijao po nare|enjima. Ustvari, Goran Jelisi} se predstavljao zato-enicima kao komandant logora Luka¹³⁸. Zato-enici su vjerovali da je on {ef ili barem osoba na polo`aju vlasti budu}i da je izdavao nare|enja vojnicima u logoru¹³⁹ koji su ga se izgleda pla{ili¹⁴⁰. Pretresno vije}e ne sumnja da je optu`eni imao *de facto* vlast nad osobljem i zato-enicima u logoru.

96. Me|utim, nije predo-en niti jedan element kojim se utvr|uje komandni lanac unutar kojeg je on djelovao. Konkretno, nisu predo-ene jasne informacije u vezi sa vlastima kojima je on bio odgovoran. Dodu{e, u nekim iskazima se spominje ~ovjek koji se navodno predstavljao kao Jelisi}ev nadre|eni¹⁴¹. Ovaj komandant¹⁴², koji je nosio uniformu Jugoslovenske narodne armije (JNA), navodno je do{ao u logor Luka oko 16. ili 18. maja 1992. godine zajedno sa drugim vojnim licima i raportirao da je izdata

¹³⁴ Dokazni predmet 13.

¹³⁵ Kao {to je gore navedeno, prema brojkama koje je iznio jedan svjedok optu`be, u samom gradu Br-kom bilo je preko 22.000 muslimanskih stanovnika.

¹³⁶ Svjedok L, NFT, str. 944; svjedok H, NFT, str. 669; svjedok I, NFT, str. 730; svjedok G, NFT, str. 423; svjedok J, NFT, str. 808.

¹³⁷ Svjedok M, NFT, str. 1076; svjedok O, NFT, str. 1155; svjedok B, NFT, str. 158-159.

¹³⁸ Svjedok D, NFT, str. 440-441. Prema rije-ima svjedoka O, Goran Jelisi} je nosio uniformu civilne policije ili maskirnu uniformu, NFT, str. 1153.

¹³⁹ Svjedok L, NFT, str. 907-970.

¹⁴⁰ Svjedok B, NFT, str. 139.

¹⁴¹ Svjedok A, NFT, str. 95; svjedok B, NFT, str. 139.

¹⁴² \urkovi} ili Jerkovi}, svjedok A, NFT, str. 55; svjedok B je izjavio da je Kole bio {ef u Luci 12. ili 13. maja 1992, te da ga je zamijenio Vojkan a zatim Kosta, NFT, str. 181.

naredba da se zato-enci ne ubijaju već da ih se ostavi na životu kako bi se iskoristili za razmjenu¹⁴³. Nekoliko svjedoka je potvrdilo da je Goran Jelisić bio prisutan u logoru Luka do 18. ili 19. maja 1992, te da je nakon njegovog odlaska došlo do promjene u logorskom režimu. Okrutno postupanje je navodno postalo manje učestalo i navodno nije bilo više ubistava¹⁴⁴.

97. Pretresno vijeće, stoga, smatra da je moguće da je Goran Jelisić djelovao izvan datih mu ovlaštenja. Neka od svjedoka izgleda da potvrđuju ovaj zaključak budući da ti svjedoci optuženog opisuju kao čovjeka koji je radio šta je htio i kako je htio¹⁴⁵. Jedan svjedok je čak ispričao kako je Goran Jelisić dičao u sukob sa jednim stražarom i tom prilikom mu rekao da ne bi trebalo da zatočnike podvrgava takvom postupanju¹⁴⁶.

98. Prema tome, Pretresno vijeće smatra da tužilac, u ovom slučaju, nije predočio dovoljno dokaza kako bi se utvrdilo van svake razumne sumnje da je postojao plan da se uništi muslimanska grupa stanovništva, u Brčkom ili drugdje, unutar koga bi se uklopila ubistva koja je počinio optuženi.

(ii) Jelisićeva namjera da počinio genocid

99. Gorana Jelisića bi se dakle jedino kao počinio moglo proglasiti krivim za genocid.

100. Takav slučaj je teorijski moguć. Ubistva koja je počinio optuženi su dovoljna kako bi se utvrdio *actus reus* zločina genocida i *a priori* je moguće zamisliti da je optuženi negdje u sebi njegovao plan da istrijebi čitavu grupu a da pri tom njegovu namjeru nije podržavala nikakva organizacija u kojoj su učestvovali drugi pojedinci¹⁴⁷. U

¹⁴³ Svjedok M, NFT, str. 1076; svjedok O, NFT, str. 1155; svjedok B, NFT, str. 158-159.

¹⁴⁴ Svjedok K, NFT, str. 885; svjedok A, NFT, str. 55.

¹⁴⁵ Svjedok I, NFT, str. 761; svjedok R, NFT, str. 1413.

¹⁴⁶ Svjedok I.

¹⁴⁷ Pieter N. Drost, *The Crime of State, Genocide*, A. W. Sythoff, Leyden, 1959, str. 85: "bilo u smislu teorijskog pitanja ili pitanja principa, u dotičnoj Konvenciji ne postoji ništa što zabranjuje da se njene odredbe tumače i primjenjuju na pojedinačne slučajeve ubistva koja su počinjena na osnovu nacionalnih, rasnih, etničkih ili vjerskih osobina jedne jedine grupe ukoliko je djelo ubistva počinjeno sa namjerom da se slika djela počinio u budućnosti i u vezi sa prvim krivim djelom".

tom smislu, iz pripremnog rada za Konvenciju iz 1948. vidi se da predumi{l}aj, nakon {to je spomenut od strane *ad hoc* komiteta u fazi pripreme nacrtu Konvencije, nije zadr`an kao pravni element zlo-ina genocida iz razloga {to se -inio suvi{nim s obzirom na posebnu namjeru koja je ve} bila uslovljena u tekstu¹⁴⁸ i {to bi takvo preciziranje samo jo{ vi{e ote`alo teret dokazivanja¹⁴⁹. Iz tog izostavljanja proizilazi da autori Konvencije nisu smatrali da je postojanje neke organizacije ili sistema u slu`bi ostvarivanja genocidnog cilja pravni element tog zlo-ina. Pri tome, nisu odbacili mogućnost da neki pojedinac, sam, `eli uni{titi neku grupu kao takvu.

101. Pretresno vije}e, me|utim, primje}uje da }e u praksi biti veoma te{ko iznijeti dokaze o genocidnoj namjeri pojedinca ukoliko po-injena krivi-na djela nisu rasprostranjena i ukoliko djelo za koje se tereti nije podr`avano od strane neke organizacije ili sistema¹⁵⁰.

102. Dodu{e, na osnovu svjedo-enja -ini se da se tokom tog perioda Goran Jelisi} predstavljao kao "srpski Adolf"¹⁵¹ te da je govorio da je u Br-ko do{ao da ubija Muslimane. Prilikom svog prvog pojavljivanja pred Pretresnim vije}em 26. januara 1998. tako|e se predstavio kao Adolf¹⁵². Navodno je zato-enicima u logoru Luka govorio kako je njihov `ivot u njegovim rukama i da }e samo 5 do 10% njih iza}i odande¹⁵³. Prema iskazu jednog svjedoka, Goran Jelisi} je rekao muslimanskim zato-enicima u logoru Luka da }e 70% njih biti ubijeno, 30% premla}eno, a da mo`da tek 4% od tih 30% ne}e biti te{ko premla}eno¹⁵⁴. Goran Jelisi} je jednom svjedoku rekao da mrzi Muslimane i da `eli da ih sve pobije, a da bi pre`ivjeli Muslimani mogli biti robovi koji bi -istili toalete ali nikada ne bi imali stru-ni posao. Navodno je dodao da `eli da izvr{i "-i{enje" Muslimana te da bi u tome u`ivao, da su se balije toliko razmno`ile da on mora da otarasi

¹⁴⁸ Francuska rije- "déliberé" je izba-ena na prijedlog Belgije (UN Off. Doc. A/C.6/217, UN Doc. A/C.6/SR.72, str. 8).

¹⁴⁹ U vezi s ovim, vidi *inter alia* komentar J. Graven-a, *op. cit.*, str. 495.

¹⁵⁰ Me|unarodni krivi-ni sud za Ruandu u predmetu *Kayishema* je na sli-an na-in konstatovao da "iako konkretan plan da se uni{ti ne predstavlja element genocida, -ini se da nije lako po-initi genocid bez takvog plana ili organizacije" (para. 94).

¹⁵¹ Svjedok J, NFT, str. 774 i 808; svjedok A, NFT, str. 125.

¹⁵² NFT, str. 1.

¹⁵³ Svjedok F, NFT, str. 234-567.

¹⁵⁴ Svjedok G, NFT, str. 372-434.

svijet od njih¹⁵⁵. Goran Jelisi} je navodno tako |e izjavio da mrzi Muslimanke, da smatra da su izrazito prljave te da `eli sve da ih sterilizuje kako bi sprije-io porast broja Muslimana, ali da }e prije nego {to ih sve istrijebi po-eti sa mu{karcima kako bi sprije-io svako ramno`avanje¹⁵⁶.

103. Izjave svjedoka ukazuju na -injenicu da je po-etkom maja mjeseca Goran Jelisi} redovno pogubljavao zato-enike u logoru Luka. Prema rije-ima jednog svjedoka, Goran Jelisi} je izjavio da svako jutro, da bi mogao da popije kafu, mora da smakne dvadeset do trideset ljudi. Na osnovu svjedo-enja pred Pretresnim vije}em, Goran Jelisi} je -esto obavije{tavao zato-enike o broju Muslimana koje je ubio. Tako je navodno 8. maja 1992. rekao jednom svjedoku da se radi o njegovoj {ezdesetosmoj `rtvi¹⁵⁷, 11. maja da je ubio stopedeset osoba¹⁵⁸, te kona-no 15. maja jednom drugom svjedoku¹⁵⁹, po jednom obavljenom smaknu}u, da mu je to "osamdesettre}i slu-aj".

104. Neki svjedoci su istakli da je Goran Jelisi} izgleda osje}ao zadovoljstvo zbog polo`aja koji je imao, da mu je isti pru`ao osje}aj mo}i i osje}aj da raspola`e `ivotom i smr}u zato-enika, te da se na izvjestan na-in ponosio brojem `rtava koje je navodno pogubio¹⁶⁰. Prema rije-ima jednog drugog svjedoka, Goran Jelisi} je govorio na krvolo-an na-in, postupao je sa njima kao sa `ivotinjama ili zvijerima, a na usnama bi mu se od urlanja i mr`nje koju je ispoljavao sakupila pljuva-ka. @elio je da ih terori}e¹⁶¹.

105. Rije-i i pona{anje Gorana Jelisi}a, onako kako to opisuju svjedoci, u su{tini ukazuju na poreme}aj li-nosti¹⁶². Goran Jelisi} je prije sukoba vodio obi-an `ivot. Taj tip poreme}aja li-nosti, koji karakteri}u grani-ne, anti socijalne i narcisisti-ke zna-ajke, a istovremeno i nezrelost, glad da se popuni "unutra{nja praznina" i potreba da se udovolji nadre|enima, doprinio je da na kraju optu`eni po-ini krivi-na djela¹⁶³. Goran Jelisi} se

¹⁵⁵ Svjedok K, NFT, str. 864-865.

¹⁵⁶ Svjedok K, NFT, str. 867-868.

¹⁵⁷ Svjedok F, NFT, str. 249.

¹⁵⁸ Svjedok A, NFT, str. 45.

¹⁵⁹ Svjedok R, NFT, str. 1401-1405.

¹⁶⁰ Svjedok B, NFT, str. 131-133.

¹⁶¹ Svjedok K, NFT, str. 840-903 i str. 980-1026.

¹⁶² Vidi fusnotu 25. Tako |e vidi izvje{taj dr. van den Bussche, 8. novembar 1999.

¹⁶³ Pretresno vije}e primje}uje da je prisustvo `ene izgleda tako |e ohrabrilu Gorana Jelisi}a da po-ini odre|ena ubistva kako bi impresionirao tu mladu `enu.

iznenada na{ao na prividnom polo`aju vlasti za koji ga ni{ta nije pripremlilo. Malo je va`no da li je ta vlast bila stvarna. Ono {to jeste va`no je da je ta vlast dodatno olak{ala ispoljavanje oportunisti-kog i nesuvislog pona{nja.

106. Goran Jelisi} je smaknu}a vr{io nasumice. Izme|u ostalog, svjedok R, istaknuta i poznata li-nost iz redova muslimanske zajednice, navodno je bio primoran da s njim igra "ruski rulet" prije nego {to mu je Goran Jelisi} li~no dao propusnicu¹⁶⁴. Sem toga, Goran Jelisi} je, na vlastitu inicijativu i mimo svake logike, izdao propusnice nekolicini zato-enika u logoru, {to se vidi, izme|u ostalog, iz slu-aja svjedoka E¹⁶⁵ koga je Goran Jelisi}, nakon {to ga je prebio, oslobodio.

107. Iz toga proizilazi da djela Gorana Jelisi}a nisu bila fizi-ka manifestacija jasno iskazane volje da uni{ti, u cjelini ili djelimi~no, jednu grupu kao takvu.

108. Kada se sve uzme u obzir, tu`ilac nije dokazao van svake razumne sumnje da je u Br-kom u vrijeme koje pokriva optu`nica po~injen genocid. Nadalje, pona{nje optu`enog izgleda da ukazuje na to da je, iako je o~igledno odabirao Muslimane, prije ubijao nasumice nego sa jasnom namjerom da uni{ti jednu grupu. Pretresno vije}e stoga zaklju~uje da nije van svake razumne sumnje dokazano da je kod optu`enog postojao *dolus specialis* zlo~ina genocida. U slu-aju sumnje uvijek treba presuditi u korist optu`enog. Gorana Jelisi}a se stoga ne mo`e proglasiti krivim po ovoj ta~ki optu`nice.

V. IZRICANJE KAZNE

109. Pretresno vije}e je na kraju Gorana Jelisi}a proglasilo krivim za {esnaest kr{enja ratnih zakona i obi~aja, odnosno za dvanaest ubistava (ta~ke 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 23, 32 i 38), tri okrutna postupanja (ta~ke 30, 36 i 40) i jednu plja~ku (ta~ka 44), te za petnaest zlo~ina protiv ~ovje-nosti, odnosno za dvanaest ta~aka za ubistvo (ta~ke 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 33 i 39) i tri ta~ke za ne~ovje-na djela (ta~ke 31, 37 i 41). Pretresno vije}e je na osnovu te krivice odmjeriti kaznu.

¹⁶⁴ Svjedok R, NFT, str. 1383-1476.

A. Principi i svrha kazne

110. U cilju izricanja odgovarajuće kaznu, Međunarodni sud se rukovodi Statutom i Pravilnikom. Odredbe Statuta glase:

^lan 23

Presuda

1. Pretresno vijeće donosi presude i izriče kazne svim osobama koje su osuđene za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava.
2. Presuda se donosi većinom glasova sudija pretresnog vijeća i pretresno vijeće je javno objavljuje. Presuda je popraćena pismenim obrazloženjem kojem se mogu dodati izdvojena ili različita mišljenja.

^lan 24

Kazne

1. Kazna koju izrekne pretresno vijeće biće ograničena na kaznu zatvora. Prilikom određivanja kazne, pretresna vijeća imaju u vidu određivanje kazni zatvora iz sudske prakse u bivšoj Jugoslaviji.
2. Pri izricanju presude, pretresna vijeća trebaju uzeti u obzir okolnosti kao što su teška djela i specifične okolnosti osuđenika.

?...g

Pretresno vijeće takođe ima u vidu odredbe Pravila 100 i 101 Pravilnika¹⁶⁶.

¹⁶⁵ Svjedok E, dokazni predmet 24.
¹⁶⁶

Pravilo 100
Postupak za određivanje kazne prilikom potvrdnog izjašnjenja o krivici

111. ^lan 41(1) Krivi-nog zakona Socijalisti-ke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ) iz 1990. navodi elemente koji se moraju razmotriti prilikom odmjeravanja kazne:

Sud }e u-iniocu krivi-nog djela odmjeriti kaznu u granicama koje su zakonom propisane za to djelo, imaju}i u vidu svrhu ka`njavanja i uzimaju}i u obzir sve okolnosti koje uti-u da kazna bude manja ili ve}a (olak{avaju}e i ote`avaju}e okolnosti), a naro-ito: stepen krivi-ne odgovornosti, pobude iz kojih je djelo u-injeno, ja-inu ugro`avanja ili povrede za{ti}enog dobra, okolnosti pod kojima je djelo u-injeno, raniji `ivot u-inioca, njegove li-ne prilike i njegovo dr`anje poslije u-injenog dijela, kao i druge okolnosti koje se odnose na li-nost u-inioca.

(A) Ako Pretresno vije}e optu`enog proglasi krivim nakon potvrdnog izja{njavanja o krivici, tu`ilac i odbrana mogu predo-iti sve relevantne informacije koje mogu pomo}i Pretresnom vije}u prilikom odre|ivanja odgovaraju}e kazne.

(B) Presuda se izri-e javno i u prisutnosti osu|enika, osim ako potpravilom 102(B) nije predvi|eno druga-ije.

Pravilo 101
Kazne

(A) Osoba progla{ena krivom mo`e biti osu|ena na kaznu zatvora, uklju-uju}i i do`ivotnu kaznu zatvora.

(B) Prilikom odre|ivanja kazne Pretresno vije}e uze}e u obzir faktore pomenute u -lanu 24(2) Statuta, kao i faktore kao {to su:

(i) sve ote`avaju}e okolnosti;

(ii) sve olak{avaju}e okolnosti, uklju-uju}i i zna-ajnu saradnju osu|enika s tu`iocem prije ili poslije izricanja presude;

(iii) op{te prakse izricanja zatvorskih kazni na sudovima biv{e Jugoslavije;

(iv) koliko je osu|enik izdr`ao od bilo koje kazne koju je sud bilo koje dr`ave izrekao za isto djelo, kao {to je pomenuto u -lanu 10(3) Statuta.

(C) Pretresno vije}e mora navesti da li }e se vi{e izre-enih kazni izdr`avati jedna za drugom ili istovremeno.

(D) Osu|eniku }e se ura-unati eventualno vrijeme koje je proveo u pritvoru -ekaju}i na predaju Me|unarodnom sudu ili -ekaju}i na su|enje ili `albeni postupak.

112. Pretresno vijeće se tako je osvrće na Glavu {esnaest Krivi-nog zakona SFRJ, pod naslovom "Krivi-na djela protiv -ovje-nosti i me|unarnodnog prava". Njegov -lan 142 propisuje:

Ko kr{e}i pravila me|unarnodnog prava za vrijeme rata, oru`anog sukoba ili okupacije naredi da se izvr{i napad na civilno stanovni{tvo ?...g da se prema civilnom stanovni{tvu vr{e ubistva, mu-enja, ne-ovje-na postupanja ?...g kazni}e se zatvorom od najmanje pet godina ili smrtnom kaznom.

113. Jasno je da -lan 142 propisuje stroge kazne za krivi-na djela za koja je Goran Jelisi} progla{en krivim, odnosno kaznu zatvora "od najmanje pet godina" ili smrtnu kaznu. Pretresno vijeće tako je konstatuje da je Bosna i Hercegovina novembra 1998. godine ukinula smrtnu kaznu i zamijenila je kaznom zatvora u trajanju od 20 do 40 godina¹⁶⁷. Pretresno vijeće napominje da, u skladu sa -lanom 24 Statuta, Me|unaroni sud mo`e izre}i do`ivotnu kaznu zatvora ali nikada smrtnu kaznu.

114. Pretresno vijeće, me|utim, smatra da jedina obaveza koja prozilazi iz Statuta, s obzirom na spominjanje op{teg raspona kazni pred sudovima biv{e Jugoslavije, je da se taj raspon ima na umu. Radi se samo o indikaciji¹⁶⁸.

¹⁶⁷ Tu`ilac protiv *Du{ka Tadi}a*, predmet br. IT-94-1-Tbis-R117, Presuda o kazni, 11. novembra 1999. (dalje u tekstu: Presuda o kazni u predmetu *Tadi}* od 11. novembra 1999), para. 12.

¹⁶⁸ Takvo tuma-enje je u skladu sa sudskom praksom dva *ad hoc* Me|unarnodna suda: Presuda o kazni u predmetu *Tadi}* od 11. novembra 1999, para 12; Presuda u predmetu *^elebi}i*, para. 1194; *Tu`ilac protiv Zlatka Aleksovskog*, predmet br. IT-95-14/1-T, Presuda, 25. juni 1999, para. 242; *Tu`ilac protiv Dra`ena Erdemovi}a*, predmet br. IT-96-22-T, Presuda o kazni, 29. novembar 1996. (dalje u tekstu: Presuda o kazni u predmetu *Erdemovi}* od 29. novembra 1996), para. 39; i *mutatis mutandis*, za MKSR: *Tu`ilac protiv Omara Serushage*, predmet br. ICTR-98-39-S, Kazna, 5. februar 1999. (dalje u tekstu: Kazna u predmetu *Serushago*), para. 18; *Tu`ilac protiv Jean-Paula Akayesu-a*, predmet br. ICTR-96-4-T, Presuda o kazni, 2. oktobar 1998. (dalje u tekstu: Presuda o kazni u predmetu *Akayesu*), para. 14; i *Tu`ilac protiv Jean-a Kambanda*, predmet br. ICTR-97-23-S, Presuda i kazna, 4. septembar 1998. (dalje u tekstu: Kazna u predmetu *Kambanda*), para. 23.

115. Prema tome, Pretresno vijeće je uzeti u obzir praksu Međunarodnog suda u pogledu prirode potvrđenih optužnica i raspona krivičnih djela koja pokrivaju, specifične prilike optuženih, prethodne izjave o krivici i izrečene kazne.

116. Kao što je Pretresno vijeće u predmetu *Tadić* nedavno podsetilo, zadatak Međunarodnog suda, u skladu sa Rezolucijama 808 i 827 Savjeta bezbjednosti, je da se zaustave teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava i doprinese uspostavi i održavanju mira u bivšoj Jugoslaviji. To je od posebnog značaja prilikom odmjerenja kazni¹⁶⁹. Kako bi se postigli ovi ciljevi, u skladu sa sudskom praksom dva *ad hoc* Međunarodna suda, Pretresno vijeće mora izreći uzornu kaznu, kako sa gledišta kažnjavanja tako i sa gledišta odvratanja¹⁷⁰.

117. Nadalje, kao što je napomenuto u jednom drugom predmetu pred Međunarodnim sudom:

Međunarodni sud u reprobaciji i javnoj stigmatizaciji od strane međunarodne zajednice, koja na taj način izražava svoje gnušanje nad odvratnošću ovih zločinaca i žigoše njihove počinioce, vidi jednu od ključnih funkcija kazne zatvora za zločine protiv čovječnosti¹⁷¹.

118. Najzad, Pretresno vijeće se slaže sa mišljenjem Pretresnog vijeća u predmetu *Furundžija* da ovakav način rezonovanja važi ne samo za zločine protiv čovječnosti već i za ostala teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava¹⁷².

B. Zaključci strana

119. Obje strane su iznijele svoje završne riječi u vezi sa kaznom na javnoj raspravi održanoj 25. novembra 1999. Dana 24. novembra 1999, Tužilaštvo je pozvalo dva

¹⁶⁹ Presuda o kazni u predmetu *Tadić* od 11. novembra 1999, para. 7.

¹⁷⁰ Presuda o kazni u predmetu *Tadić* od 11. novembra 1999, para. 9; Presuda u predmetu *Elebići*, para. 1231 i 1234; *Tužilaštvo protiv Ante Furundžije*, predmet br. IT-95-17/1-T, Presuda, 10. decembar 1998. (dalje u tekstu: Presuda u predmetu *Furundžija*), para. 288; *Tužilaštvo protiv Clementa Kayisheme i Obeda Ruzindane*, predmet br. ICTR-95-1-T, Presuda, 21. maj 1999, para. 2; Kazna u predmetu *Serushago*, para. 20; Kazna u predmetu *Akayesu*, para. 19; Kazna u predmetu *Kambanda*, para. 28.

¹⁷¹ Presuda o kazni u predmetu *Erdemović* od 29. novembra 1996, para. 65.

¹⁷² Presuda u predmetu *Furundžija*, para 289.

svjedoka, jednog "svjedoka o karakteru" i jednog psihijatrijskog vještaka, te tvrdilo da ne postoje nikakve olakšavajuće okolnosti. Ono je, međutim, pomenulo mnoge olakšavajuće okolnosti, uključujući osvjedoeno nepoštenje Gorana Jelisića, njegovo diskriminatorno ponašanje, entuzijizam pri izvršavanju krivinih djela i pokornost prema ljudima na vlasti. U vezi sa praksom izricanja kazni, Tužilaštvo se, između ostalog, pozvalo na nedavno izrečenu kaznu u predmetu *Tadić* i predložilo Pretresnom vijeću da optuženom izrekne doživotnu kaznu¹⁷³.

120. Od 8. do 11. novembra 1999, te 22. i 24. novembra 1999, Pretresno vijeće je saslušalo 20 svjedoka odbrane, uključujući i jednog psihijatrijskog vještaka. Petoro svjedoka je svjedočilo putem video-veze iz Brčkog i Sarajeva. Odbrana je tvrdila da naređenja pretpostavljenih koja je Goran Jelisić navodno izvršavao, njegovo potvrdno izjašnjavanje o krivici, saradnja s Uredom tužilaštva, kajanje, mladost i dobri odnosi sa Muslimani predstavljaju olakšavajuće okolnosti. Nadalje, odbrana je bila mišljenja da Pretresno vijeće, prilikom viješanja o kazni koju treba izreći, mora uzeti u obzir konzistentnost kazni izrečenih kako pred *ad hoc* Međunarodnim sudovima i tako i pred domaćim sudovima u Bosni i Hercegovini. U vezi sa tim, odbrana je pomenula četiri nedavno izrečene presude u Bosni i Hercegovini¹⁷⁴. U zaključku, mada nije preporučila konkretnu kaznu, odbrana je tvrdila da Pretresno vijeće optuženom ne treba izreći doživotnu kaznu zatvora¹⁷⁵.

C. Odmjeravanje kazne

121. Pretresno vijeće smatra da su teška krivinih djela za koja se optuženi izjasnio krivim i njegove lične okolnosti najvažniji faktori koje treba razmotriti u ovom konkretnom slučaju.

1. Optuženi

122. Pretresno vijeće raspolaže sa relativno malo podataka o Goranu Jelisiću. Većina tih podataka proizilazi iz izvještaja vještaka koji su sačinjeni po nalogu Pretresnog vijeća,

¹⁷³ NFT, str. 2310.

¹⁷⁴ NFT, str. 2349-2350.

¹⁷⁵ NFT, str. 2354.

te na zahtjev odbrane. Pretresno vijeće primjećuje da je optuženi u vezi sa važnim pitanjima, kao na primjer da li je bio izložen fizičkom zlostavljanju kada su ga uhapsili Hrvati, dao kontradiktorne verzije.

123. Goran Jelisić je rođen 7. juna 1968. godine u Bijeljini, u Bosni i Hercegovini. Nakon što je rano napustio školu, u prvoj godini srednjeg obrazovanja, obustavio se za poljoprivrednog tehničara. U braku je od februara 1995. i otac malog muškog djeteta¹⁷⁶. Od hapšenja 22. januara 1998, Goran Jelisić se nalazi u pritvoru Pritvorske jedinice Ujedinjenih nacija u Scheveningenu u Hagu¹⁷⁷.

2. Olakšavajuće okolnosti

124. Od olakšavajućih okolnosti koje je iznijela odbrana, Pretresno vijeće je uzeti u obzir dob optuženog koji sada ima 31 godinu, a u vrijeme izvršenja krivičnih djela imao je 23. Pretresno vijeće je takođe uzeti u obzir činjenicu da optuženi nikada nije osuđivan za neko krivično djelo nasilja te da je otac malog djeteta. Međutim, kao što je primijetilo Pretresno vijeće u predmetu *Furundžija*, mnoga optužena lica se nalaze u istoj situaciji te sudije, u tako ozbiljnom predmetu, ne mogu tome dati značajnu težinu¹⁷⁸.

125. Kao što je već napomenuto, dijagnoza vještaka ukazuje na to da je Goran Jelisić patio od poremećaja ličnosti, graničnog tipa sa narcisističkim i antisocijalnim karakteristikama. Međutim, iako to ukazuje na potrebu da se vrši psihijatrijsko praćenje, Pretresno vijeće se slaže sa Tužilaštvom i ne prihvata tvrdnju da takvo stanje smanjuje krivičnu odgovornost Gorana Jelisića.

126. Osim toga, Pretresno vijeće smatra da čak i da je dokazano da je Goran Jelisić postupao po naređenjima neke nadređene osobe, nemilosrdna i okrutnost njegovih djela bi isključivo mogla da mu se to uzme u obzir kao olakšavajuća okolnost.

¹⁷⁶ Izvještaj stručnjaka za sudsku medicinu, Duits & Van der Veen, 25. novembar 1998, str. 5-9.

¹⁷⁷ Prvo pojavljivanje optuženog dana 26. januara 1998, NFT, str. 1.

¹⁷⁸ Presuda u predmetu *Furundžija*, para. 284.

127. Pretresno vijeće nije uvjerenom da je kajanje koje je Goran Jelisić navodno ispoljio pred psihijatrom-vještakom bilo iskreno¹⁷⁹. Sem toga, iako je Pretresno vijeće iz principa uzelo u obzir potvrdno izjašnjavanje o krivici, ono mora ukazati na to da optuženi pred Vijećem uopće nije pokazao kajanje za krivična djela koja je počinio. Pretresno vijeće nadalje navodi da fotografije priložene Sporazumu očinjenim osnovama ili predložene tokom suđenja, za koje je optuženi itekako znao da se snimaju, pokazuju Gorana Jelisića kako izvršava krivična djela. Stoga, Vijeće njegovom potvrdnom izjašnjavanju o krivici pridaje samo relativnu težinu¹⁸⁰. Pretresno vijeće također konstatuje da je optuženi navodno mislio da se dobrovoljno preda¹⁸¹, ali nije. Nadalje, čini se da njegova saradnja s Uredom tužila u ovom predmetu ne predstavlja olakšavajuće okolnosti u smislu pravila 101(B)(ii) Pravilnika. Konačno, iako se ponašanje optuženog od kako je u pritvoru popravilo, ono nije takvo da bi bitno uticalo na ublažavanje kazne.

128. Konačno, Pretresno vijeće je razmotrilo iskaze date na suđenju u vezi s odmjerkavanjem kazne. Prijateljski odnosi koje je Goran Jelisić možda imao sa Muslimanima ne kompenziraju izuzetnu težinu krivičnih djela koja je počinio na diskriminatoran način. Sem toga, Pretresno vijeće ne isključuje mogućnost da je Goran Jelisić, kada je shvatio kakva je krivična djela počinio, aktivno tragao za potencijalnim svjedocima¹⁸², uključujući svjedoke iz redova muslimanske zajednice.

3. Otežavajuće okolnosti

129. Pretresno vijeće zaključuje da izjave priložene činjenim osnovama kao i svjedočenja saslušana na suđenju po optužbi za genocid pokazuju da su krivična djela Gorana Jelisića počinjena u izuzetno otežavajućim okolnostima.

130. Pretresno vijeće ističe gnusnu, zvjersku i sadističku prirodu ponašanja Gorana Jelisića. Njegovo hladnokrvno ubijanje i maltretiranje ljudi svjedoči o dubokom preziru prema čovječanstvu i pravu na život.

¹⁷⁹ Izvještaj dr. van den Bussche, 8. novembar 1999, str. 22.

¹⁸⁰ Pretresno vijeće primjećuje da se optuženi izjasnio krivim za zločine protiv čovječnosti suprotno savjetu svog branioca, NFT, str. 187.

¹⁸¹ Svjedok DQ, NFT, str. 2108.

¹⁸² Pretresno vijeće navodi, na primjer, svjedočenje svjedoka DR koji je optuženog upoznao 1995.

131. Naročito tokom perioda koji je proveo u logoru Luka, Goran Jelisić je sa entuzijazmom počinio svoje zločine, iskoristivši priliku koja mu je davala osjećaj moći nametanjem vlastite volje bespomoćnim žrtvama i raspolaganjem nad njihovim životima i smrtima.

132. Nadalje, Pretresno vijeće smatra da uticaj ponašanja optuženog daleko prevazilazi velike fizičke i psihičke patnje koje je nanio neposrednim žrtvama svojih krivičnih dijelova i njihovoj rodbini. Svi svjedoci zločina koji su bili prepušteni na milost i nemilost Gorana Jelisića su također propatili.

133. Jedna od zadataka Međunarodnog suda je da doprinese ponovnom uspostavljanju mira u bivšoj Jugoslaviji. Kako bi to postigao, Sud mora da identifikuje, krivno goni i kazni glavne političke i vojne dušenosnike odgovorne za zvjerstava počinjena od 1991. na toj teritoriji. Međutim, kada je to potrebno, Sud također mora podsjetiti da iako se zločini počinjeni tokom oružanog sukoba mogu konkretnije više pripisati jednom ili drugom od tih dušenosnika, isti ne bi mogli postići svoje ciljeve bez direktne ili indirektno svesrdne pomoći ili doprinosa pojedinaca kao (to je Goran Jelisić).

134. Konačno, u slučaju Gorana Jelisića, otkrivenje okolnosti daleko nadmašuju tešku okolnostima i zbog toga mu je izrečena izuzetno stroga kazna.

4. Uračunavanje vremena provedenog u pritvoru

135. Prema pravilu 101(D) Pravilnika "osuđeniku" je se uračunati eventualno vrijeme koje je proveo u pritvoru -ekaju" na izručenje Međunarodnom sudu ili -ekaju" na suđenje ili žalbeni postupak". Prilikom računanja vremena za izdržavanje kazne, također treba uzeti u obzir činjenicu da se optuženi nalazi u pritvoru Međunarodnog suda od 22. januara 1998. godine, odnosno da je do današnjeg dana proveo u pritvoru godinu dana, deset mjeseci i dvadeset dva dana.

5. Kazna

136. Pretresno vijeće smatra da odredbe pravila 101 Pravilnika ne isključuju mogućnost izricanja jedinstvene kazne za više krivinih djela. U vezi sa tim, Pretresno vijeće isti-e da iako su, do dan{njeg dana, pretresna vijeća MKSJ-a donijela presude sa vi{estrukim kaznama, Pretresno vijeće I MKSR-a je u predmetima *Kambanda*¹⁸³ i *Serushago*¹⁸⁴ izreklo jedinstvene kazne.

137. U ovom predmetu, krivina dijela koja se pripisuju optu`enom kvalifikovana su na dva razli-ita na-ina, ali -ine dio jedinstvenog skupa krivinih dijela po-injenih tokom kratkog vremenskog perioda, zbog -ega nije moguće napraviti distinkciju izme|u namjera i motiva kod pojedina-nih krivinih djela. S obzirom na njihovu op{tu dosljednost, Pretresno vijeće smatra da je prikladno izre}i jedinstvenu kaznu za sva krivina dijela za koja je optu`eni progla{en krivim.

VI. DISPOZITIV

138. Iz gore navedenih razloga, Pretresno vijeće jednoglasno:

OSLOBLA\A KRIVICE Gorana Jelisi}a po ta-ki 1, za genocid;

PROGLA[AVA Gorana Jelisi}a KRIVIM za:

- kra|u novca koji je pripadao osobama zato-enim u logoru Luka, i to Hasibu Begi}u, Zej}iru Osmi}u, Enesu Zuki}u i Arminu Drapi}u, izme|u 7. i 28. maja 1992. godine; ta-ka 44, kr{enje ratnih zakona i obi-aja (plja-ka);

¹⁸³ Kazna u predmetu *Kambanda*.

¹⁸⁴ Kazna u predmetu *Serushago*.

- nano{enje tjelesnih povreda bra}i Zej}iru i Re{adu Osmi}u u logoru Luka izme|u 10. i 12. maja 1992. godine; ta-ka 30, kr{enje ratnih zakona i obi-aja (okrutno postupanje), i ta-ka 31, zlo-in protiv -ovje-nosti (ne-ovje-na djela);
- nano{enje tjelesnih povreda Muhamedu Bukvi}u u logoru Luka oko 13 maja 1992. godine; ta-ka 36, kr{enje ratnih zakona i obi-aja (okrutno postupanje), i ta-ka 37, zlo-in protiv -ovje-nosti (ne-ovje-na djela);
- nano{enje tjelesnih povreda Amiru Didi}u u logoru Luka, izme|u 20. i 28. maja 1992. godine; ta-ka 40, kr{enje ratnih zakona i obi-aja (okrutno postupanje), i ta-ka 41, zlo-in protiv -ovje-nosti (ne-ovje-na djela);
- ubistvo jedne neidentifikovane osobe mu{kog pola u blizini policijske stanice u Br-kom, oko 6. ili 7. maja 1992. godine; ta-ka 4, kr{enje ratnih zakona i obi-aja, i ta-ka 5, zlo-in protiv -ovje-nosti;
- ubistvo Hasana Ja{arevi}a u blizini policijske stanice u Br-kom oko 7. maja 1992. godine; ta-ka 6, kr{enje ratnih zakona i obi-aja, i ta-ka 7, zlo-in protiv -ovje-nosti;
- ubistvo jednog mladi}a iz [interaja, u blizini policijske stanice u Br-kom, oko 7. maja 1992. godine; ta-ka 8, kr{enje ratnih zakona i obi-aja, i ta-ka 9, zlo-in protiv -ovje-nosti;
- ubistvo Ahmeta Hod`i}a (ili Had`i}a) zvanog Papa, u blizini policijske stanice u Br-kom, oko 7. maja 1992. godine; ta-ka 10, kr{enje ratnih zakona i obi-aja, i ta-ka 11, zlo-in protiv -ovje-nosti;
- ubistvo osobe po imenu Suad, u blizini policijske stanice u Br-kom, oko 7. maja 1992. godine; ta-ka 12, kr{enje ratnih zakona i obi-aja, i ta-ka 13, zlo-in protiv -ovje-nosti;

- ubistvo Jasminka ^umurovi}a zvanog Ja{-e u logoru Luka, oko 8. maja 1992. godine; ta-ka 14, kr{enje ratnih zakona i obi-aja, i ta-ka 15, zlo-in protiv -ovje-nosti;
- ubistva Huse i Smajila Zahirovi}a u logoru Luka, oko 8. maja 1992. godine; ta-ka 16, kr{enje ratnih zakona i obi-aja, i ta-ka 17, zlo-in protiv -ovje-nosti;
- ubistvo Naze Bukvi} u logoru Luka, oko 9. maja 1992. godine; ta-ka 18, kr{enje ratnih zakona i obi-aja, i ta-ka 19, zlo-in protiv -ovje-nosti;
- ubistvo Muharema Ahmetovi}a u logoru Luka, oko 9. maja 1992. godine; ta-ka 20, kr{enje ratnih zakona i obi-aja, i ta-ka 21, zlo-in protiv -ovje-nosti;
- ubistvo Stipe Glavo-evi}a zvanog Stjepo u logoru Luka, oko 9. maja 1992. godine; ta-ka 22, kr{enje ratnih zakona i obi-aja, i ta-ka 23, zlo-in protiv -ovje-nosti;
- ubistvo Novalije, postarijeg Muslimana, u logoru Luka, oko 12. maja 1992. godine; ta-ka 32, kr{enje ratnih zakona i obi-aja, i ta-ka 33, zlo-in protiv -ovje-nosti;
- ubistvo Adnana Kucalovi}a u logoru Luka, oko 18. maja 1992. godine; ta-ka 38, kr{enje ratnih zakona i obi-aja, i ta-ka 39, zlo-in protiv -ovje-nosti;

krivi-na djela obuhva}ena -lanovima 3, 5(a) i 7(1) Statuta Me|unarodnog suda i -lanom 3(1)(a) @enevskih konvencija.

139. Iz gore navedenih razloga, Pretresno vije}e OSU\UJE Gorana Jelisi}a na kaznu zatvora u trajanju od -etrdeset (40) godina;

140. PREPORUČUJE da se osuđeniku omogući psihološki i psihijatrijski tretman i praćenje i NALAZI da sa tim u vezi Sekretarijat preduzme sve odgovarajuće mjere sa dr`avom u kojoj je osuđenik izdržavati kaznu¹⁸⁵.

Sastavljeno na francuskom i engleskom, pri čemu se francuski tekst smatra mjerodavnim.

Dana 14. decembra 1999. godine,
u Hagu,
Holandija

/potpis na originalu/

Claude Jorda

Predsjedavajući sudija, Pretresno vijeće

/potpis na originalu/

Fouad Riad

/potpis na originalu/

Almiro Rodrigues

(Pečat Međunarodnog suda)

¹⁸⁵ Pretresno vijeće isti je da svi sporazumi sklopljeni sa državama spremnim da prihvate osuđene osobe predviđaju da sekretar Suda uz svoj zahtjev priloži i sve eventualne preporuke u vezi sa nastavkom tretmana u državi gdje je osuđenik slušiti kaznu. Vidi član 2(2)(c) sporazuma zaključenih sa različitim državama: Sporazum između Vlade Norveške i Ujedinjenih nacija o izdržavanju kazni Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (24. april 1998), Sporazum između Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju i Vlade Finske o izdržavanju kazni Međunarodnog suda (7. maj 1997), Sporazum između Vlade Republike Italije i Ujedinjenih nacija o izdržavanju kazni Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (6. februar 1997), Sporazum između Ujedinjenih nacija i Savezne vlade Austrije o izdržavanju kazni Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (23. juli 1999), te Sporazum između Ujedinjenih nacija i Vlade Švedske o izdržavanju kazni Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (23. februar 1999).